

Tabors

1991

EL FORTIN

3-4

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov. — TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič. — Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR iz the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 180.721.

NAROČNINA: Argentina \$ 80.000.— Južna Amerika, Evropa in Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 15 dolarjev (zračno paketi). Leta'ska naročnina za vse države 20 dolarjev (US).

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806 — CP 1686 Hurlingham — Buenos Aires — Argentina. T. E. 665-6654.

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Slovenski domobranec, na čigar šlemu je čista slovenska zastava, simbolika naše borbe za svobodo slovenskega naroda, med pohodom skrbno pregleduje teren, da se s tem izogne kakršnemukoľ presenečenju.

P O R A V N A J T E N A R O Č N I N O !

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Marzo-Abril 1991

BUENOS AIRES

Marec-April 1991

SLOVENIJA

SAMOSTOJNA — NI! — SVOBODNA — TUDI NE!

Pred pol stoletja smo Slovenci izgubili državo in svobodo. Danes imamo državo a se moramo vprašati: ali smo že samostojni in svobodni v raju pod Triglavom?

Bili smo zatirani in zaslužnjeni vsa dolga leta, oropani svojih bogastev in tudi možgane so nam oprali v znamenju rdeče revolucije.

Če hočemo biti res svobodni in samostojni, se moramo znebiti vseh in vsakršnih sledov, znakov in simbolike prestanega zatiranja in zaslužnjevanja, kot so to pred nami storili drugi narodi. Celo Arabci razbijajo sedaj Husseinove podobe!

V Sloveniji je pa Skupščina sprejela sklep, da na slovenski zastavi ostane rdeča zvezda! Utemeljitev tega sklepa nam ni poznana.

Nam, ki smo se v domovini z orožjem borili proti zaslužnjevalnemu komunizmu nato pa v tujini borbo nadaljujemo s pisano besedo in živimo pod svobodnim soncem, pomeni rdeča zvezda isto kot komunistom: je simbol krvave boljševiške revolucije in njene ideje o zavojevanju sveta. Tako se blešči v grbu SSSR, kot jo tudi vidimo v grbu Jugoslavije. Zavedamo se pa, da tak simbol ne spada na zastavo države, ki hoče biti svobodna in da bi njeni podaniki resnično bili svobodni.

Vse dokler bo rdeča zvezda onečaščevala slovensko Tribarvnico — ki je že preko 140 let simbol slovenstva — bo to znak nesvobode in tudi nesamostojnosti.

O B I S K I

Vse od spomladanskih volitev smo bili vseljenci deležni ceje vrste uradnih in neuradnih obiskov. To je zelo razveseljivo, posebno, če pomislimo, da se 45 let razen nekaj duhovnikov za nas ni ničče brigalo, do „političnih“ pa so še ti bili zadržani in uradni, ker so se pač morali vrniti. Zdaj vsega tega ni več; kot mi je znano, do zdaj tudi še nismo nikogar požrli, čeprav nas je režim vsa leta slikal kot vampirje, narodne izdajalce, zločince in podobno. Velika večina naših gostov se je med nami dobro počutila, saj so lahko zavidali naše uspehe, našo pridnost, vero in narodno zavednost, katere nam tujina ni ubila.

Tudi večina gostov je na nas napravila dober vtis, nekateri (prenovljeni) so pa le preveč pazili na svoje besede. Tu in tam je komu ušla neprimerna beseda, ki je razodela, da se vsi še niso čisto odpovedali veri, ki jim je doslej rezala kruh.

Nimam namena kritizirati posameznike, motita pa me dve izjavi, ki sta nas — politične — zelo prizadeli:

Prva je bila, da so voditelji nekaterih strank še pred volitvami nekdanjim partijcem dali besedo, da jih v slučaju demosove zmage ne bodo klicali na odgovor za njihova revolucionarna dela in se bodo te obljube tudi držali. Iz molka, ki je sledil, je bilo jasno, da je s temi besedami veliko pokvaril. Od človeka, ki se gre politika, bi take nerodnosti ne pričakoval. Če nova vlada po tej obljubi res tudi dela, potem ni čudno, da tako težko pričakovanih reform še vedno ni. Kako naj se tem ljudem dopove, da se komunisti, ki so za oblast hladnokrvno pomorili nad 35 tisoč Slovencev, tudi danes, ko ni več varstva vsemogočne Sovjetske zveze in njene rdeče armade (vsa ta elita danes po celem svetu steguje svoje roke in prosi pomoči!), in ko so tudi naš narod s svojimi neumnimi poskusi pahnil v popočno polom, tej oblasti ne bodo odpovedali, če jim je novoizvoljena vlada ne bo odločno iztrgala iz rok!? Če hočejo narod res pripeljati na zeleno vejo, bo treba močne roke in odločne volje ter vse začeti znova. Ljudje, ki samo popuščajo in čakajo, četudi so se zaenkrat ob pravem času znašli (kakor so se nekateri brez dvoma tudi leta 1945), niso posebno posrečena izbira za rešitev iz sedanje krize. Prepričan sem, da jih bo narod s časom zamenjal z ljudmi, ki mu bodo natočili čistega vina.

Tudi drug primer take vrste, da je nekdo glašoval, naj rdeča zvezda še ostane na slovenski zastavi, „ker ni mogoče vsega naenkrat odpraviti“, me ne prepriča, da je vreden politika. Ne morem si misliti, da bi nekdo, čeprav je dolgo živel v vrtincu partijske propagande, ne vedel, da je rdeča zvezda najsvetlejši simbol partije. V tem znamenju so izvedli revolucijo, kaj to pomeni, pa priča doslej nad 50 odkritih večjih in manjših množičnih grobov po slovenski zemlji. In za to peklenko znamenje se nekdo zavzame,

da še naprej oskrunja slovensko zastavo! Sam Bog varuj Slovenijo, ker taki voditelji je gotovo ne bodo!

Pri vsem lepem govorjenju sedanje opozicije (t. j. demokratične prenovne, ali zagriženih starih partijcev) zelo izstopa njihova majhnost in nepomembnost. Vsi so bili nekje v ozadju in nimaajo nič opraviti s kakšnimi odločitvami, za pokol domobrancev pa sploh niso vedeli. Zelo se trudijo, da bi krivdo za revolucijo zvalili na tistih nekaj idejnih voditeljev, kot so bili Tito, Kardelj, Kidrič, Marinko in drugi (na to listo ne dajejo tistih, ki še uživajo pridobitve NOB), dočim so bili sami čisto navadni partizani, katere je preganjal okupator. To je vse, kar jim partizanstvo sploh pomeni.

Da bom objektivni, moram pogledati tudi nas same. Že površen pogled nam nudi dve skrajnosti: skrajna nezainteresiranost preprostih ljudi na eni strani, tem nasproti pa je peščica prebrisancev naše „boljše družbe“. Ob raznih prilikah, kot se nam nudijo zdaj, se Slovenci res pokažemo take, kakršni smo. Tu mislim na nas, navadne zemljane. Veliko nas je in smo vsake sorte kot rešeta. To je, dokler kdo ne vpraša za kakšno pomoč, naj bo moralna ali v denarju; ko se to zgodi, pri priči ni nihogar, ali ostanejo le redki. Večina pridemo, zaploskamo, čeprav dostikrat niti ne vemo, zakaj in komu, pa spet gremo, s sladko zavestjo, da smo opravičili svojo dolžnost. Če poleg tega ob nedeljah gremo še v cerkev na tisti očenaš in presedimo navadno trikrat predolgo pridigo, smo prepričani, da je tudi z našo vero vse v redu. Mnogi so opustili tudi to, ker so kaj hitro presodili, da, če je dolga desetletja bilo sveto samo tisto, ker je prišlo iz domovine, tudi ni treba verjeti, kar je po cerkvi prišlo iz Rima. Da bi se kje izpostavili ali za skupno stvar dali dolar, nak, to pa že ne; te reči so za druge, ki so sposobni in se upajo, mi smo že šli skozi velike reči! To so tisti, ki se ničesar ne upajo, se boje svoje lastne sence, zdaj niti ne upajo zahtevati vrnitve svojih domov, katere so jim po vojni ukradli. Zanje se bo tudi to uredilo samo po sebi; bodo že drugi, ko pride čas in takrat bom tudi jaz dobil svoje, saj pravica se mora izkazati. Hudiča, bodo drugi: tako kot so leta 1945! Tako se vrtimo v tem prekletstvu časa, ko samo peščica posameznikov sploh kaj misli, večina pa stoji ob strani in čaka na druge, kar sami nimajo vere vase. Ali ni ravno v tem odgovor na vprašanje, kako je bilo mogoče, da je triprocentna manjšina komunistov zavladala 97 procentni večini katoliškega naroda?!

To so naše „široke množice“.

Ob enem zadnjih obiskov je tudi naša „boljša družba“ pokazala svoje sposobnosti in spretnosti. To so novopečeni „voditelji“, katerih kar mrgoli, ker že kakšni dve leti vstajajo med nami. Imajo zelo dobre nosove, zato so že kakšno leto pred bankrotom slovenske partije začutili strašno ljubezen do slovenske domovine in seveda tudi željo, da bi nas vodili po tej svetli poti. Prej so si vse te notranje bolečine blažili s kakšnim obiskom v Ljubljani, na konzulatu, ali vsej na ladji. Morda so še iz tistih časov ostale vezi, ki zdaj tako gladko delujejo in skrbe predvsem za to, da čim več starih vol-

kov preoblečejo v ovčice, katere bomo potem velikodušno sprejemali in jim tudi kaj dali, za osebno rabo.

Že sam uvod v to burko, vstop visokega gosta v cerkevno dvorano, je bil nekaj posebnega. Pri tem je šlo predvsem za drgnjenje komolcev. Vse se je drenjalo in prerivalo, vsak se ga je hotel držati za roko. Zdaj smo vsi res pravi demokrati in trdni Slovenci, med temi celo tisti, ki so samo nekaj dni prej ta sprejem hoteli žmeti na ladji, v tem svetišču jugoslovanskih funkcionarjev, kjer so pred leti med drugim tudi točili krokodilove solze za „največjim sinom jugoslovanskih narodov“, maršalom Titom. Podoben prizor se je nudit ob priliki napada na predsednika Reagana, ali pa pred vojno doma na kakšnem pretepu.

Končno je prišla vrsta na našega ceremoniala, ki je predstavil visokega gosta. Ta se je šele izkazal! Nudil se nam je nepozaben prizor. Domobranski oficir je stal pred partizanskim oficirjem, eden bolj srečen kot drugi. Ko bi se to zgodilo maja 1945, bi se gotovo drugače končalo; slovenski skupnosti v Kanadi bi bil prihranjen neozdravljiv glavobol. Se je poznalo, da sta se že kdaj videla. Domobranski je bil od same sreče tako iz sebe, da je le s težavo spravil vse mogoče in nemogoče naslovje, s katerimi je častil ne- navadnega gosta. Tedaj je res izstrelil vse salve, ne na kakšnega ljubljanskega mačka, ampak na čast svojemu prijatelju. Preden je večer minil, je lahko vsak, ki se še ni popolnoma zapustil, spoznal, koga je tako božansko počastil.

Vtis, ki ga je napravil ta sprejem, je bil porazen. Ljudje so gledali v tla in nerodno jim je bilo. Le tisti, ki hoče povsod in vse „voditi“, se je od blaženosti potil. Od tistega večera mi še vedno ne gre v glavo, kako moremo biti Slovenci tako suženjsko majhni in pritlikavi. V dno duše me je sram. Zaenkrat še vedno drži stari rek: svoji k svojim. V bodoče bo treba bolj paziti, ne na osebo, ki nas obišče, ampak na to, kdo jo je povabil pa bomo dostikrat veliko manj razočarani.

**Konzorcij „TABORA“ in TABOR ZDSPB želijo vsem
slovenskim protikomunističnim borcem, sotrudnikom,
dobrotnikom, naročnikom in bralcem
vse blagoslove božje za**

PRAZNIK VSTAJENJA

**ki naj bo nam vsem simbol upanja v naše vstajenje za
BOGA — NAROD — DOMOVINO.**

Melita Forstnerič-Hajnsšek

PREKLETSTVO RUPNIKOVEGA ZETA

SLOVENSKI BUDAK IN REYMONT — LETA 1936 (DEVET LET PRED NJENO IZNAJDBO) NAPISAL DRAMO O MORTIFERJU — ATOMSKI BOMBI

V mariborskem dnevniku „Večer“ je dne 19. januarja 1991 Melita Forstnerič-Hajnsšek v 4. nadaljevanju svoje študije „Prepovedani, zamolčani, zbrisani“ pod gornjim naslovom in podnaslovom prikazala tudi dr. Stanka Kocipra. Spis, ki ga v naslednjem dobessedno ponatiskujemo, je opremila tudi s fotografijo, ki jo je posnela iz Kociprove zbirke novel „Mértik“ (Izdala Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu, Argentina, 1954) ter s citatom iz leta 1936 napisane drame o atomski bombi „Svitavnje“ in iz novele „Čočnar na Dravi“. — Op. ured. Tabora.

Od vseh emigrantskih književnikov vemo danes še najmanj o Stanku Kocipru. Pa čeprav je napisal enega najobsežnejših slovenskih pripovednih tekstov: roman Goričanec, ki je izšel v Ljubljani v zbirki klasičnih del Jugoslovanske knjigarne Naša knjiga, kot izvirno slovensko delo mladega 23-letnega pisatelja. Zanj je leto dni po izidu prejel celo Prešernovo nagrado mesta Ljubljane;1) (po odloku razsodišča, v katerem so bili: uredniki Božidar Borko in dr. Tine Debeljak, šef oddelka za kulturo pri mestni občini dr. Pretnar in njegov pomočnik prof. Kalan).

Tako najvplivnejša slovenska politična emigracija, še bolj pa domovina, sta ga zaradi njegove „življenjske zgodbe“ bolj ali manj ignorirali. Kociprova biografija je skrivnostna, težko se je dokopati do kakršnihkoli

avtentičnih podatkov. Ena redkih študij z biografskimi elementi je spremni tekst k zbirki novel Mértik, ki je izšla pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu leta 1954, njen avtor pa je dr. Tine Debeljak.

Po podatke o Kociprovem življenju je bilo treba na teren. Spraševali smo njegove svojce (za to se zahvaljujem kolegu Jožetu Rakuši) in rojake (med temi je bil dr. Stanko Janežič; zahvala tudi njemu — op. p.) po najosnovnejših informacijah, ki jih ni mogoče najti niti v eni slovenski literarni zgodovini; niti v najliberalnejših, kot sta Zgodovina slovenskega slovstva Lina Legiša, 1971, ki omenja le letnico rojstva, niti v podobni knjigi Jožeta Pogačnika. Nečakinja Stanka Kocipra po materini strani je izdala skrivnostni kraj rojstva in matančni datum (ki ju omenja že tudi Debeljak): 30. aprila 1917 na Pobrežju pri Mariboru! Kma'lu po rojstvu pa je za stalno prišel k teti, ki je živela pri Sv. Miklavžu v Slovenskih Goricah, v Hermancih, torej na območju med Temnarjem, Kajžarjem in Miklavžem. Rod Kociprov po očetovi strani izvira iz kraja Stanovno pri Ivanjkovcih.

Kot pravi Kociprova nečakinja, so prebivalci okrog Miklavža in njegovi domači vsa ta leta skrbno skrivali in čuvali literarne spise rojaka in svojca. Njegove zgodbe, pa čeprav so jih brali le naskrivaj, so priljubljene med domačini. Kociper je v svojih slovenskogoriških črticah, ki jih je zvečine pisal v Argentini, in romanih uporabljal osebna imena, ki so resnična in tam vsem še znana. Kociprova dela se zato med Goričanci berejo kot nekakšni literarni dokumentarci.

Hotel sem postati misijonar.

V intervjuju v Slovincu 13. oktobra 1942 je Stanko Kociper o svoji mladosti povedal: „V petem razredu ljudske šole sem napisal pesem Materi. Hkrati sem dramatisiral poemo Pegam in Lambengar, ki smo jo hoteli s sosedovimi otroki igrati. V gimnaziji so me prijele druge muhe: v četrti šoli sem hotel postati misijonar. Doma pri Sv. Miklavžu sem ustanovil otroško zvezo za Afriko in napisal misijonsko igrico Marija pomaga. To igro smo tudi igrali in je bila moja prva režija, ki se je pozneje ponovila za nekaj desetih drugih iger in vlog po naših ljudskih odrih. Literat sem postal v peti šoli, ko mi je Vrtec tiskal — na platnicah — prvo pesem. Kmalu sem začutil v sebi nagnjenje k dramskemu izživljanju. Kot maturant na mariborski klasični gimnaziji sem, spodbujen od profesorja dr. Frana Sušnika, napisal dramo Svitanje...“

Čeprav je to delo ostalo v rokopisu, je snovno tako zanimivo, da ga je vredno omeniti na začetku Kociprovega opusa. To je drama o — atomski bombi (nastala je devet let pred njeno iznajdbo). Dejanje se odigrava med mladim znanstvenikom in tovarnarji, ki na osnovi njegovih formul delujejo smrtno orožje. Kociper ga imenuje „mortifer“, temelji pa na „razbitju atomov“! Leta 1952 je dramo prvič igrala v Argentini gledališka skupina Nar-teja Velikonje. 2)

O Kociprovi študijski in službeni dobi, obdobju 1936—45, je zelo malo znanega. Končal je pravo in sanjal o politični šoli. Bil je strankarski agitator (predsednik akademske JRZ) jugoslovanske radikalne zajednice in pisal znanstvene razprave iz slovenske pravne zgodovine. Druga svetovna vojna

je zajela Kocipra kot akademika na ljubljanski univerzi, s katere se je poleti 1941 — ker ni mogel na Štajersko, od koder so izgnali vse izobraženstvo — umaknil, bolje skril v Vižmarjih pri Ljubljani. Od tam je od časa do časa na skrivaj prihajal v Ljubljano. Pozimi, prvo leto vojne, se je preselil v neko šišensko podstrešnico. Poleti 1942 je moral v italijansko internacijo v Treviso in Padovo. Vrnil se je šele konec avgusta trinaštridesetega; čas, ki je sledil, pa je bil za Kocipra najusodnejši. Poročil se je z mlajšo hčerko domobranskega generala in medvojnega prezidenta Ljubljanske pokrajine Leona Rupnika — Ksenijo, „vdovo po aktivnem častniku Srbu Suvajdžiću, ki se je ubil v prometni nesreči na dolžnosti tiste septembrske dni, ko se je ustanavljalo domobranstvo. Zapustil je petletnega sina Nikolaja...“ Citat je vzet iz knjige Ljenka Urbaničiča Srečanja, portreti, dejanja I, 1980, Sydney, Avstralija.

Rupnikov „Propagandlajter“

Prekletstvo Rupnikovega zeta je zaznamovalo Stanka Kocipra za vekomaj. Postal je generalov „propagandlajter“, šef za propagando (torej 3), stanovalec vladne palače, Rupnikov najintimnejši mož. „Rojaki in prijatelji smo se Stanku čudili, da se je odločil za to poroko. Najbrž ga je zapeljal tisti čas, da je šel v politiko,“ pravi dr. Stanko Janežič. 4) „Ksenija Rupnik ne živi več, Stanka pa je tudi v emigraciji spremljalo nekakšno notranje nezadoščenje. Razen z dr. Debeljakom, ki ga je vseskozi spodbujal k literarnemu delu v Argentini, se ni veliko družil z emigracijo. Vem, da je bilo veliko zagrenjenosti, užaljenosti in sporov med Kociprom in ostalo emigracijo.“

Če vemo silno malo natančnega o življenju Stanka Kocipra, pa to ne velja za njegovo literarno delo. Po zaslugi — prvdsem literarnih preučevalcev in mentorjev v emigraciji, kakršen je bil recimo dr. Debeljak — je Kociprova literatura strokovno dovolj prepoznana in analizirana, kar pa seveda ne velja za matico. Lev Detela takole označuje Kociprovo literarno delo:

„Impresionistično zanosni pevec Slovenskih goric in Prekije tudi v zdomstvu za svoje literarno delo ni prejel tistega priznanja, ki bi ga zaslužil. Zato je razmeroma zgodaj utihnil. Vse, kar je napisal, dva romana, črtice in povesti, je ujeto v prisrčni čar naivnosti. Njegovi viničarji in kmetje so taki, kot bi nenadoma stopili s preprostih svetih podob na razkrižjih in na samosvoj, eruptivni način spregovorili o lastnem življenju, delu in čustvih. Kociper je mojster ornamentalnega stila, manj prepričljiva pa je psihološka plat njegovih besedil. Zdi se, kot da se je čas v Slovenskih goricah za Kocipra ustavil. Njegove literarne osebe bi jejo boj z zemljo in stihilo kot Prežihov rod na Požiralniku in kot osebe iz Ingoličevih, Kranjčevih ali Potrčevih del.“

V nekem smislu je Kociper polemik in nasprotnik vsakega preoblikovalnega družbenega koncepta, saj so njegovi „junaki“ življenjski kolektiv protirevolucionarnega biološko-zemljskega tipa

večnega vztrajanja na pramodelih dediščine in izročila. Kociiper se posrečijo predvsem krajši teksti; njegova romana **Goričanec** (Ljubljana, 1942) in predvsem **Na božji dlani** (Buenos Aires, 1957) izgubljata na moči zaradi deskriptivne in shematizirane tehnike pripovednega. Ves čas po vojni je pod naslovom **In svet se vrti naprej** hotel zasnovati svoj veliki tekst o drugi svetovni vojni v Prlekiji, a je, kot kaže, obtičal pri začetku vojne (**Na božji dlani**) do memškega napada na Rusijo 1941. Dva odlomka iz drugega (nastajajočega) dela tega literarnega projekta, ki sta izšla v Argentini pri reviji **Meddobje** in v zborniku **Svobodne Slovenije**, kažeta avtorjevo vztrajanje pri prvinskem lokalnem koloritu, napovedujeta pa tudi poskus realizacije diferenciranega slovenskega vojnega romana.

Pohvalil ga je Kocbek

Svoje idile o Slovenskih goricah, ki jih je med vojno objavjal v **Domu in svetu**, je leta 1954 pod naslovom **Mértik** izdal v posebni knjigi. V koledarjih-zbornikih **Svobodne Slovenije** in drugod pa je med leti 1950—60 objavil vrsto arhaiziranih in idealiziranih povesti z vzhodnoštajerskega roba (**Prprekova Tila**, **Jeruzalemski zvonar**, **Kéčkova mati**, **Bogec na Plávščaku**, **Želarija na Prénaščaku**, **Nóri Japec**, **Čolnar na Dravi**), ki bi, zbrane v knjigi, tvorile lep šopek iz na ta način do danes sploh še ne predstavljene Slovenije.⁴⁴

Propagandisti domačijstva, kmetstva, tradicionalizma, literarni krajinar, pisatelj življenskega tihožitja, slovenski Reymont (tudi poljski mobelovec je svoje **Kmete** pisal iz Pariza, tako kot je Kociiper z literaturo ob **Srebrni reki** hrepenel po rodnih goricah) — takšen je Kociiper literat. Njegove kmečke idile spominjajo na georgične in bukolične tekste. **Taras Kermauner** primerja Kociiprovega **Goričanca** z **Budakovim Ognjiščem** (**Slovenska politična emigracija in kultura**, **Naši razgledi**, 8. junija 1990). Roman **Goričanec** je pohvalil celo Kociiprov politični nasprotnik (in rojak) **Edvard Kocbek**, čeprav z omejitvami. Kociiper podaja podobo svoje polpreteklosti iz čistega domotožja v tujini, ki je toliko bolj idealizirana, kolikor dlje je po času in kolikor dlje je od nje po prostoru.

Posebno obravnavo si zasluži Kociiprova dramatika, predvsem zaradi snovne drugačnosti. Nastala je v letih 1936—40, torej od pisateljevega 19. do 23. leta. **Svitanje** (že omenjeno) je ostalo v rokopisu⁴⁵, druga drama — **Zasad** je izšla kot Kociiprova prva knjiga pri **Cinilovi tiskarni** v **Mariboru** 1940, tretja **šentjurjevski provizor** pa je izhajala v **Domu in svetu** leta 1941. To delo je doživelo dve uprizoritvi. Bilo je celo dvakrat na repertoarju **Narodnega gledališča** v Ljubljani, dano je bilo že v obdelavo režiserju **Milanu Skrbiničku**, pa so dramo obakrat vzei s prognama ob menjajočih se političnih razmerah. Dramaturg v **NGL** je bil tedaj **Josip Vidmar**. „Kakor hitro je

zvedel, da je šentjurjevski provizor izšel v Domu in svetu, jo je vzel iz rok režiserja, in kakor hitro je prišel dr. Korošec za ministra prosvete, jo je dal znova v pripravo.“ (Tako piše dr. Debeljak). V tej tridejanski Kociper brani duhovnikovo čast, ki jo politični nasprotniki na vasi mažejo s seksualnostjo in politično izrabljajo. Dramo so prvič igrali v Zagrebu na odru tamkajšnjega Slomškovega prosvetnega društva, drugič pa na Vrhniki na domobranskem odru leta 1944. 6)

Idilični slikar Slovenskih goric, ki še živi nekje v Argentini, pa z njim skorajda nihče več nima stikov, gotovo ne sodi med najvišje domete zdomskega ustvarjanja, je pa vsestransko zanimiv slovenski fenomen, ki ga bo treba kmalu natančneje raziskati. Tudi njegov roman Goričanec bi si mogel izboriti domovinsko pravico v tovrstni slovenski literaturi ob Kranjčevih Dobrih ljudeh, Prežihovi Požganici, Ingoličevih Vinkčarjih, Lukarjih... Seveda — če bi ga ponatistili.

- 1) Opozoriti je potrebno, da je roman izšel — in prejel Prešernovo nagrado na prvem mestu v pisčevi odsotnosti, ker je bil za žico v italijanskem koncentracijskem taborišču pri Padovi. — Op. ured. Tabora.
- 2) — Ni točno tako! — Na isti idejni osnovi prvega „Svitanja“ iz leta 1936 je že v Argentini napisal novo verzijo „Svitanja“ (ob uporabi že realnih danosti atomske bombe (emengije). To drugo verzijo je leta 1952 uprizorila igraška skupina „Gong“ (ne Narte Velikonja, kakor je tudi dr. Tine Debeljak napačno poročal). Izšla je leta 1956 v št. 4 - 5 - 6 revije „Slobodna Jugoslavija“ v Münchenu. Prestavljeno v španščino jo je uprizorila tudi argentinska skupina CETU (Compañía Experimental de Teatro Universal). — Op. ured. Tabora.
- 3) — Če naj nadevek „Propagandalajter“, ki je vzet enostavno iz poneumljajočega besednjaka stekle komunistične agitacije minulih 45 let, velja kot prikriti očitek ali celo psovka, kaj potem zaslužijo vsi tisti nosilci slovitih pršnikov, ki so ob času slovenske „osvobodilne borbe“ — in še desetletja po tem — v oči zverinskih grozodejstev, kakršna so počenjali komunistični partizani nad sebi prepuščenim, poštenim slovenskim ljudstvom, veselo in navdušeno peli slavo „učitelju narodov“ ter „očku“ Stalinu, njegovi „bratski rdeči armiji“, Sovjetom, boljševiški revoluciji in njenim izvrševalcem prav v času okupacije na Slovenskem — po navdihu mednarodnega pustolovca Tita??? — In vendar o te vrste „Propagandalajterjih“ vse molči, če jih še celo ne slavi... — Op. ured. Tabora.
- 4) — Čudimo se mi, če so „rojaki in prijatelji“ pozabili, da dr. Stanko Kociper ni postal Rupnikov „Propagandalajter“ zato, ker je bil njegov zet. Že dne 10. oktobra 1943, dober poldrugi mesec po izpustu iz italijanske internacije, ko je generala Rupnika poznal samo še po slikah, je pod polnim imenom kot prvi javno spregovoril preko ljubljanskega radia, da je spričo dokazov, kakršne so Titovi partizani doprinesli po Grčaricah in Turjaku, takrat slovenskemu narodu šlo za: **Biti ali ne biti!** — Z 22-letno

generalovo hčenko Ksenijo, ki je ovdovela po tragični smrti stot. Dejana Šuvajdžića prav na dan, ko je general Leon Rupnik nekaj ur pozneje zaradi trpečega naroda sprejemal nase žrtev prezidenta (kakšen omen!), pa se je poročil šele na cele tri mesece pred koncem vojne — dne 11. februarja 1945. — Op. ured. Tabora.

5) — Primerjaj našo opombo 2) — Op. ured. Tabora.

6) — Že večkrat je bila uprizorjena na slovenskih odrih v Buenos Airesu v režiji Janeza Špeha in Eme Blejčeve. In tudi tržaški radio jo je že dvakrat prenašal kot slušno igro. — Op. ured. Tabora.

Na plebiscitno noč

(Pismo domačim)

Ljubljana, 23. 12. 1990.

Dragi domači!

Ura je 22.30 dne 23. 12. 1990.

Slovenija, moja dežela, je naša država, je začela slaviti uspešno končan plebiscit.

Zazvonili so zvonovi v vseh cerkvah Slovenije v pozdrav vsem Slovencec doma in v tujini. Zatulile so sirene rojstvu neodvisne svobodne Slovenije.

Z Ljubljanskega Gradu z ognjemetom pozdravljamo belo Ljubljano in vse Slovence.

Od tega trenutka je naša Slovenija v svoj objem vzela vse Slovence in pozabimo na grozote, ki so nas ločevale dolga leta. Sezimo si v roke, objemimo se z obema rokama, da ne bo mogoče v žepu držati figo.

Zaživimo novo lepše, svobodnejše življenje, kajti samo združeni z močno voljo bomo kljubovali vsem naletom z juga in od zunaj. Tu doma vemo, da imamo 4 milijone pridnih rok in se s temi rokami in z rokami Vas, ki živite v tujini, ne bojimo za našo bodočnost.

Tudi v novi državi bomo plačevali davke, toda vedeli bomo, da plačujemo svoji državi, in če nam bo hudo, bomo vedeli, da nam je hudo zaradi naše domovine, države, ki je trpeła dolgih 45 let v okovih bivše politike. In tudi, če bom dobil klofuto, bo prilebela od našega človeka. No, pa tudi to je za začetek dovolj.

Po vsaj Sloveniji doni pesem dr. Franceta Prešerna „Zdravljica“, himna Slovenije:

Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
preprij iz sveta bo pregnan,

da rojak
prost bo vsak
ne vrag, le sosed bo mečjak.

Na ta zgodovinski dan 23. 12. 1990 se spomnimo vseh, ki niso dočakali ta veliki dan, toda so zanj žrtvovali svoja mlada življenja in tudi naših staršev, ki se v življenju niso nikdar odrekli, da so Slovenci.

Odločili smo se, da živimo v svobodni Sloveniji in v to svobodno Slovenijo Vas vabimo pridite, sprejeli Vas bomo z vriskajočim srcem in z odprtimi rokami.

Srečne in vesele Božične praznike in srečno uspešno Novo leto 1991
Vam želimo in skorajšnjega snidenja v naši lepi, mali Sloveniji

Družina Č

PRIPIS

Ura je 23,55 dokončni izidi so znani samo delno

88.2 % za + preko 3.000 podpisov iz Argentine

4 % proti

0,8 % neveljavni

Intervju z dr. Janezom Dularjem

(Dr. Janez Dular — član Izvršnega Sveta Republike Slovenije,
odgovoren za Slovence po svetu in narodnosti v Sloveniji —)

Prilavja se nova zakonodaja na več področjih in vaš resor se v marsičem prepleta z drugimi. Ali so Slovenci po svetu posebej obravnavani v zakonu o zunanjih zadevah?

Do sedaj posebnega resorja za Slovence po svetu ni bilo in problematiko se je obravnavalo v okviru zunanjih zadev. Ni obstajala posebna služba za ta vprašanja. V predlogu zakona o zunanjih zadevah pa je skrb za Slovence po svetu zdaj posebej omenjena, razmejitve težišča med zunanjim ministrom in našim „resorjem“. Pri tem gre predvsem za to, kakšno bo sodelovanje med nami in ministrom za zunanje zadeve. Razmejitve ni ostra, to se še najbolj vidi v tem prehodnem obdobju vpeljevanja slovenske diplomacije, saj je ravno med Slovenci po svetu največ začasnih ali prividnih predstavnikov Republike Slovenije v tujini. Tudi kasneje ne pričakujemo ostre ločitve med zunanjim ministrom in našim resorjem. Gre samo za delovno načelo: eno je, da tako rečem, visoka ali diplomatska raven stikov s tujino, drugo pa kapilarna, vsakdanja stran stikov s tujino in tam živečimi Slovenci. Pri obravnavi zakona o ministrom za zunanje zadeve je treba ločiti ti dve ravni.

Drugi zakon, zanimiv za Slovence po svetu, je zakon o denacionalizaciji. Ali so Slovenci po svetu v njem posebej obravnavani?

Teško bi rekel, ali bodo v tem zakonu Slovenci po svetu posebej omejnjeni. Govorilo se bo o državljanih Republike Slovenije, sedanjih ali preteklih (ali njihovih potomcih). Tako ne bo nobene diskriminacije, pa tudi nobene prednosti ne. Vsak, ki mu je bila lastnina po krivici vzeta, bo lahko postavil svoj zahtevek.

S prevzemem resorja ste si zastavili nalogo, da presežete meje med Republiko Slovenijo in Slovenci po svetu. Ali poteka to sodelovanje na vseh področjih, političnem, gospodarskem in kulturnem? Čemu pripisujete največji pomen?

Slovence po svetu povezujejo na vseh treh področjih: političnem, gospodarskem in kulturnem, intenzivnost stikov pa ni enakomerna. Za zadnjih štirinajst dni lahko rečem, da je naša pozornost najbolj usmerjena v gospodarsko plat problematike, ker smo tudi pri nas obravnavali zakon o privatizaciji in sem na vse gledal skozi ta očala. Pomembna je seveda tudi kulturna problematika sodelovanja s Slovenci po svetu, še posebej povezana s Slovensko izseljensko matičo. Poleg tega je navzoča še politična problematika — zaradi te nesrečne delitve na gospodarsko in politično ali predvojno in povojno emigracijo. Vendar menim, da smo ravno pri politični problematiki prišli najdlje ne bom rekel, da do konca, da ni več nikakršnih problemov): Republika Slovenija se je, kolikor je v njeni moči, odprla vsem Slovincem po svetu. Bili smo na obisku na vseh koncih sveta in pri številnih organizacijah, ki so bile še pred letom dni tabu tema, pa tudi oni prihajajo k nam. Načelno smo s pojmom „politična emigracija“ opravili, vendar se v manjših in manjših koščkih vrača, predvsem v individualnih primerih ali v ostankih nezaupanja, kar bo tlelo še lep čas. To se kaže na primer v pisnih bralcev po časopisih, kot nezaupanje in očitki, da ne mislimo resno. Pogosto gre tudi za problem informiranosti Slovencev po svetu o tem, kaj se dogaja pri nas. Dolgo so bili ločeni, tako da kljub poskusom spremljanja ne morejo poznati resničnih razmer v Sloveniji. Naivno je pričakovati, da se bo vse uredilo v štirinajsetih urah. Osebnost me pri tem skrbi to, da so ti ljudje sicer življenjsko zrele osebnosti, tudi politično profilirane, izkušene, toda včasih obravnavajo stvari izrazito nepolitično, emocionalno. Vso svojo energijo znajo usmeriti v tretjerazredne stvari, kot je na primer zvezda na zastavi. Ob tem vprašanju se zazdi, kot da bi jim padla rdeča rjuha pred oči, in normalen pogovor o resnih, pomembnejših zadevah ni več mogoč. Ali se bo Republika Slovenija izkopala iz težav ali ne, pač ni odvisno predvsem od zvezde ali zastave. S kratkovidnimi izpadi na ta račun se zapravlja energijo, ki je potrebnejša za druge reči. Pri tem nočem reči, da je zvezda na zastavi čisto nepomembno vprašanje, seveda ga je treba rešiti in razumem neučakanost ljudi, ki jim je ta zvezda (ali kar je že za zvezdo stalo) zagrenila celo življenje. Toda prav glede na njihovo dozorelost bi pričakoval, da bodo reagirali bolj trezno.

(IN, 11. februar 1991, str. 6)

Gospod Dr. Janez Dular
Minister za Slovence po svetu.
Ljubljana
SLOVENIJA

Spoštovani gospod dr. Dular,

bral sem Vaš intervju v IN z dne 11. februarja 1991. V njem pravite med drugim tudi, kako nekatere Slovence-emigrante moti komunistična zvezda na slovenski zastavi in jim je kot „rdeča rjuha pred očmi.“

Danes sem gledal nemško televizijo, ki je poročala o slovenski teritorialni obrambi pri njenih vajah. Ko sem zagledal na kapah vojakov komunistično rdečo zvezdo, se je v meni začelo rušiti zaupanje do te organizacije. Kako naj teritorialna obramba, ki naj bi bila slovenska vojska, predstavlja demokratično Slovenijo s simbolom stalinizma, ki je na svetu povzročil največ gorja, ki je desetletjem Slovencev vzel življenje, jih duhovno in gospodarsko uničeval skozi 50 let, napravil slovenski kulturi ogromno škode, zapostavljaj venske in etične vrednote in zanemarjal dolžnosti do narodove samobitnosti? V intervjuju pravite, da je ta simbol „tretjerazreden v prizadevanjih, da se Republika Slovenija izkoplje iz težav“. Če pa mislimo na psihološke učinke na nemške gledalce in poslušalce omenjene oddaje, potem bi v tretjerazrednost komunističnega simbola na narodni zastavi vsaj resno podvomil. V slovenski teritorialni obrambi so zagledali komunistično vojsko, ne pa vojske demokratične dežele. Starejši ljudje so v njej podoživljali srečanje s sovjetskimi vojaki, katerih ne morejo pozabiti. Kako tudi take tretjenazredne stvari lahko vplivajo na dobrohotno gledanje in na pripravljenost za pomoč, si lahko predstavljamo. To bo veljalo tudi za mnoge Slovence po svetu, od katerih Slovenija pričakuje gospodarskih koristi.

Politika je umetnost možnega in možno je treba racionalno pretehtati. V konkretnih primerih pa je treba upoštevati tudi emocionalno reakcijo ljudi in ta lahko ogromno koristi ali pa ogromno škoduje. Zadnje bo verjetno zadevalo naš primer.

Iz neodločnosti slovenske demokratične vlade glede odstranitve komunističnih simbolov lahko sklepam, da vlada ni svobodna v tem oziru, pač pa pod pritiskom še obstoječe partije, oziroma tistih ljudi v vladnih krogih, ki so se borili v okviru teh simbolov kot naivni udeleženci revolucije.

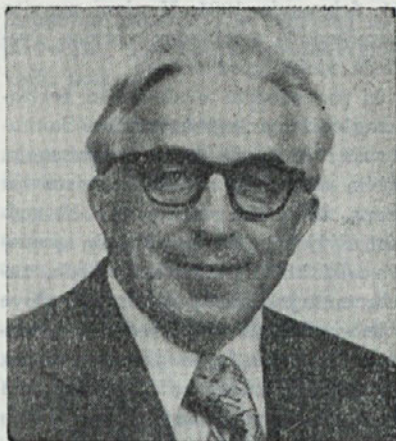
Osebnostno sem pozdravil odločitev hrvaške vlade, ki je odstranila tudi simbole na tretjerazrednem področju. Hrvati so navdušeni nad svojo zgodovinsko zastavo in jo s pomosom dvigajo. Kaj takega ne moremo opaziti pri Slovencih, ker so ti simboli motnja za vsako navdušenje.

Glede slovenske zastave je moje mnenje tako, da naj bi nosila simbol knežjega kamna. Na tem kamnu je sedel svobodni slovenski kmet, ki je potem iz političnih razlogov predal oblast tujemu plemiču, ko mu je ta prej obljubil pravično ravnanje z narodom. V tem kamnu lahko ugledamo vsaj iskrico slovenske samozavesti.

Lep pozdrav,

N. N., Nemčija

Florijan Slak – 65-letnik

Pred 65 leti je zagledal luč sveta trinajsti otrok v Štrbenkovi hiši, Slakovi družini, Florijan Slak. Rojen 20. aprila 1926. leta v Dobravi pri Dobrniču na Dolenjskem. Ker je bil najmlajši („ta mali“) je imel poleg očeta in matere za gospodarje še vse starejše brate in sestre. Vsa lažja dela na kmetiji so bi'a njegova skrb. Zanimivo je poslušati Florijana, ko pripoveduje, kaj vse so bile njegove dolžnosti. Ko je gmal živimo na pašo, je vedno vzel s seboj zvestega in neločljivega prijatelja. Knjige so ga spremljale v šolo in tudi na pašniških so mu delale družbo. Našel si je primeren prostor, da je imel razgled na

polja, kjer se je pasla živina, da ne uide v debaljo ali na posajene in posejane njive. Zatopljenemu v branje se je tudi to včasih pripetilo; večkrat je živina prišla domov celo brez njega. Njegova dolžnost vsakega večera je bila molitev rožnega venca. Po končani večerji je priromal v njegove roke rožni venec z debelimi jagodami in Florijan je že kar vedel, da je to edino delo, pri katerem ima on glavno besedo. To so le drobci lepih spominov na mladostno krščansko družinsko življenje.

Florijanu še ni bilo šestnajst let, ko je razpadla stara Jugoslavija. Tako opevamo junaštvo naše jugoslovanske vojske se je razblinilo v nič v kratkih par tednih in okupatorji so brez odpora zasedli našo domovino. Ob koncu leta 1941 in v začetku 1942 so se pa v gozdovih začeli zbirati obo-roženi ljudje, ki so govorili, da bodo izgnali okupatorja iz dežele. Poznani kot slovenska vojska so se pa do spomladi leta 1942 že prekrstili v partizane. V nočeh so prihajali v vasi in zbirali orožje, hrano in obleke. Nagovarjali so podeželske može in fante, da se jim pridružijo, pa jim ti niso sledili v temne gozdove. Partizani so se poslužili nove taktike, da so iz vasi streljali na italijanske patrole, nato pa zbežali daleč v zaraščene gozdove in prepustili vasi in naselja usodi Italijanom, katerim je bilo veliko lažje po-loviti po vaseh nedolžne može in fante, katere so odvedli v internacijo ali pa jih postrelili kot talce. Tako je Florijanov brat France daroval svoje življenje, po zaslugi partizanov, že meseca maja 1942. leta.

Iz Slakove družine se je v vrstah Slovenskih domobrancev borilo pet

bratov. Florijana sem srečal na ljubljanskem letališču na vajah v 53. četi poveljnika stotnika Pirnata. Zaprotil sem za prestavitev za položaj na deželo in tako sem prišel na Grosupeljski oklopní vlak. Samo par tednov za tem pa je bila 53. četa poslana na postojanko v Ribnico, kamor bi tudi jaz prišel z njo. Pri tem je Florijan prvič v življenju videl in spoznal deveto čudo, Ribniško dolino. Od tu pa je pot Florijana peljala v Križko vas v sklop novoustanovljenega Višnjegorskega udarnega bataljona. Po partizanskem napadu na Križko vas pa je bila četa prestavljena na Škofljico-Lisičje in od tam pa v Grosuplje za varovanje železniške proge. Četa je bila preimenovana iz 53. v 64., katere poveljnik je bil ndp. Mikuž. Spomladi leta 1945 pa je četo prevzel por. Frakelj, ki jo je vodil na Koroško. Ko je Rupnikov bataljon vojeval zadnjo bitko domobrancev s komunističnimi partizani pri Borovljskem mostu, je bila 64. četa na položajih na Podgorici nad Borovljem in v vaseh Rožne doline. V Vetrinje je četa prišla 13. maja 1945. leta.

Po kratkem času pa so od tu Angleži odvažali domobrance in ostale jug. protikomuniste v zlagano Italijo in izročali v Jugoslavijo komunističnim partizanom. Še zadnji trenutek se je Florijan z bratcem in prijateljem umaknil iz Vetrinja v noči 30.-31. maja in se podal proti Velikovecu, kamor so prišli po štiridnevnem tavenju. Tu je Florijan preživljal svoje begunstvo vse do meseca avgusta 1948. leta. Odšel je preko morja v Kanado v zapadni predel dežele in tam s trdim delom odplačeval vožnjo in vstop v deželo svoje bodočnosti. Po odsluženju kontrakta se je odločil za toplejši kraj na lepem Niagaraškem polotoku Ontarija. Našel si je delo v avtomobilski tovarni. Povabil je iz Slovenije svoje deklice Zofko Lohkar, ki jo spoznal v časih iz domobranskih dni in stopila sta pred oltar in si objubila zakonsko zvestobo. Tu sva se stara vojaka s Florijanom zopet srečala in delala v isti tovarni pri istem delu.

Florijanovim oz. Slakovim je maraččala družina in v par letih jih je bilo za celo omizje. Manko, Tony in Majda so danes ponos in veselje Florijanu in Zofki, kar v resnici zaslužita za svoje tako lepo storjeno delo. Bili so tudi težki časi, ko je bilo treba postavljati skledo na mizo — četudi z brezposelno podporo. Starejši sin Mirko je poročil hčerko begunca Stariča in imata dva mlada in zdrava otroka. Tony in Majda pa še vedno iščeta sebi primeren par. Vsi trije imajo svoje nove in lepe domove.

Florijan je še vedno z dušo in telesom domobranec in posveča vse svoje vrline za korist protikomunistične organizacije Tabor. Že prva leta begunstva je pošiljal dopise v Koroško kaoniko, Američko domovino, pozneje pa v Vestnik in Tabor.

Kdor Florijana in Zofke ne pozna, ta ne ve, kaj so dobri prijatelji. Pod svojo streho sprajmeta vsakega rojaka kot svojega lastnega člana družine in postrežeta z vsemi razpoložljivimi dobrotami. Pri Florijanovih (Slakovih) si je oddahnilo mnogo naših rojakov od blizu in daleč. Iz Argentine so se pri Florjanovih počutili kot doma dr. S. Kociper, Ivan in Pavla Korošec, V. Dolenc, inž. A. Matičič... Ustavil se je tudi grof Nikolaj To'stoj, pisatelj

knjige „Minister in pokoli“ in brez števila drugih, ki so imeli priliko in čast obiskati Florijanove. Pokojni inž. France Grum se je ustavljal tu in mu je bil tujak drugi dom. Borčevska organizacija je bila ustanovljena pod Slakovo streho in tu je bil za babico sam Florijan.

Slakova družina iz Dobrave je darovala za domovino in resnično prižakovano svobodo ob koncu zadnje svetovne vojne še dva člana družine. Tome, ki mu ni uspelo priti na Koroško, je bil umorjen po komunistih nekje na Dolenjskem, Vida pa so odpeljali Angleži in izročili v Jugoslavijo, kjer so ga umorili brezsrčni komunistični morilci.

Za Tvojo petinšestdeseto leto Ti prisrčno čestitamo in želimo vse najboljše ter dobrega zdravja, da se bomo še in še srečavali na veselih priveditvah in spominskih dnevih za naše nekdar pozabljene, mučence DOMOB-RANCE.

S pozdravi Taborjanov in prijateljev

Tvoj France

Viktor Hribar – 80-letnik

Rodil se je 4. aprila 1911 vas Brdo pri Ihanu. Delal je na svoji kmetiji, pa v jesenskih časih kuhal žganje (šnops) za prodajo, ker mu je izboljšalo štandard in kot tak je dočakal nemško okupacijo in nato komunistično revolucijo.

Domobrancem se je pridružil v Domžalah, pa šel nato ob ustanovitvi domobranske postojanke v Dolškem s prijatelji skupaj, z Jermanom Francetom, Gnezda Matevžem in Klemenčič Ivanom na to postojanko, katere poveljstvo je prevzel France Gregorin. Bila je to ena najbolj discipliniranih postojank na Gorenjskem, saj so čas in dneve, ko niso bili v patrolah, uporabili za vežbanje. Ti fantje so v desetih mesecih pobili okrog 40 partizanov, nekaj jih je padlo. Pa je bil naš slav-

ljeneec vedno med prvimi na pohodih.

8. maja 1945 so se umaknili iz Dolškega na Koroško preko Cerkeļ ter Križa in Tržiča, kjer je bil ranjen v ramo Viktorjev prijatelj Anzič Jernej iz Bišče pri Ihanu. Viktorju ni dala duša, da bi pustil ranjenca in se umaknil z drugimi domobranci na Koroško. Hotel se je vrniti z njim nazaj v Ihan, ker pa je bil prehudo ranjen, ga je pustil pri znaneih v šenčurju, sam se pa vrnil v Ihan, misleč se nekaj časa skrivati. A ga je soseda izdala, nakar so ga prijeli.

Odpeljali so ga najprej v Domžale, nato v Kamnik, pa zopet v Domžale in ves čas pretepali, podnevi in ponoči, tako da mu je oko izstopilo in ga je potem kar z roko držal in potiskal nazaj v odprtino; pa še ves čas je bil bos. Nato je bil odpeljan v šent Vid in se našel z vrnjenimi domobranci. 19. julija je bil obdojen na smrt, pa 29. avgusta pomiložčen na 20 let zapore.

Po treh mesecih šent Vida, že napol mrtvega, so ga pripeljali v ško-fjeleško bolnico, kjer so ga zdravili nemški zdravniki, seveda ujetniki. Dobil je tifus, davico, ter prestal dve operaciji na kolkih. Po štirih mesecih te bolnice je tehtal le še 42 kg. Odpeljali so ga v Kočevje, po štirih mesecih v Teharje, pa od tam v Novo mesto, pa zopet v Kočevje. Že zdravega pošljejo zopet v Novo mesto, kjer je delal kot sodar. Leta 1948 je bil poslan v Maribor in po treh letih zopet v škofjo Loko, kjer je bil 1954 izpuščen.

Zanimivo je poslušati njegove doživljanje po zaporih, kaj vse so počeli z njim, pretepali so ga dan in noč, skoro brez hrane, posebno prva leta. Ko pa je bil svoboden, je takoj začel iskati dovoljenje za izselitev v Argentino. Tako se je po desetih letih dobila družina skupaj. Žena Milka, pa dve hčeri, Milica in Marjana, ki je bila rojena že v Avstriji, sedaj poročena Vivod ter sin Viktor tudi že s svojo družino. Skupaj z očetom imata mizarско delavnico. Večinoma pa dekorirata notranjosti hiš, npr. oblaganje sten z česom ali koruškom.

Viktor je pri svojih 80. letih zdrav in čvrst in pri delu ne zaostaja za mlačšimi, tako da ga je kar lepo pogledati. Kadar pa pripoveduje prestano gorje, govori tako živo, kot bli vse ravno kar doživljal, ne pa da je od tega minulo že 45 let. Je delaven član slovenske skupnosti in ga vidimo skoro na vseh naših prireditvah, posebno pa ne zamudi nobene tombole. Vedno je tudi rad pomagal, posebno pa žena Milka in hčerka.

Žena Milka mu je pred leti umrla. Poleg njega živi še hčerka Milica in dve sestri od žene: Anica in Frida, tako da mu ni dolgčas.

Njegovi prijatelji se z njim veselimo praznovanja njegove 80-letnice in mu kličemo še na mnoga zdrava leta. Bog Te živi Viktor!

Vencelj

Milan Zajec – 65-letnik

„Ko sem leta 1945. stal na pragu Večnosti v Kočevskem Rogu, mi še na misel ni prišlo, da me bo Bog rešil pekla v jami, kjer so se mnogim tisočem steldi dnevi in mi v svoji neskončni dobrotljivosti naklonil še toliko lepih let v novi svobodni domovini“, mi je Bogu nadvse hvaležen in ves nasmejan dejal, ko sam mu čestital k jubileju.

Luč sveta je zagledal 8. oktobra 1925 v Velikem Gabru na Dolenjskem. Vzgojen v dobri, številni krščanski družini je preživljal svoja otroška leta, vesel in razigran, dokler ni vojna vihra zadivjala tudi nad Slovenijo in mu zasenčila bodočnost. Komaj 18 let mu je bilo ko je stopil v domobranske

vrste in danes domala ves svet ve za njegovo trnjevo pot, katero je tako doživeto opisal v svoji knjigi „The minister and the massacres“ grof Nikolaj Tolstoj. S pomočjo ljubljanskega pomožnega škofa Dr. Stankota Leniča, mu je uspelo 6. aprila 1946 pobegniti preko meje v Gorico, odkoder je odšel preko taborišč v Argentino in nato v Združene države, kjer v Clevelandu po treh desetletjih stopa sedaj v zasluženi pokoj.

Vsa ta leta je bil trn v peti rdečim rabljem v domovini in celo neki pojedinci iz naših vrst so mu iz nerazumljivih razlogov oporekali težka doživetja. Umolknili so šele, ko je javno spregovoril škof Lenič. „Že deset let se pripravljam da bom o Milanu javno spregovoril, ker me močno bole grda natolcevanja“ mi je škof Lenič dejal, ko sem ga pred dobrim letom in pol obiskal.

Idealist od prvega dneva, ko je stopil v protikomunistične vrste. Vsekozi delaven v borbenski organizaciji in od ustanovitve TABORA pa ga najdemo vsa leta v tem ali onem odboru. Bil je večkratni zvezni predsednik in podpredsednik, v krajevnem clevelandskem odboru — kjer je trenutni predsednik — pa je duša vseh dogajanj. Po vsej verjetnosti bi spominske proslave na Orlovem vrhu že davno zamrle, pa ravno po njegovi inicijativi z leta v lebo napredujejo in združujejo bivše borce.

Prepričan sem, da se bo odslej še z večjo ljubeznijo oprijel dela in v svoji iznajdljivosti pomagal preko TABORA, da bo v naši Sloveniji naposled le zasijala resnična svoboda in prišla na dan vsa resnica in samo resnica.

Dragi Milan! Želja Tvojih soborcev je, da Ti dragi Bog nakloni še mnogo lepih, srečnih, zdravih in veselih let.

BOG TE ŽIVI!

Nace Francič

Pol stoletja pozneje

Dolg je čas, a dogaja se samo resnično.
Hölderlin

Pozno, a še ne prepozno, so Slovenci prišli do spoznanja, da je komunizem perverzen in povrh še slab gospodar. Dokler so v domovini živeli v izobilju se niso zanimali za našo polpretoklost; sedaj, ko se je samoupravna ekonomija zamajala v temeljih, je nastal med člani potrošniške družbe — preplah. Zaskrbljeni iščejo vzroke, ki so jih pripeljali do poloma socialističnega gospodarstva.

Strahotne morije po že komčani drugi svetovni vojni izstopajo iz prisiljene pa tudi dolge hotene pozabe na dan. Množični obiski do včeraj še prepovedanih morišč slovenske mladosti jasno kažejo na nastale spremembe.

Toda vloga „zmagovalcev“, ki še vedno vztrajajo na trditvi, da je bil njih boj narodnoosvobodilnega značaja ostaja močno zakoreninjena iz časov revolucije. Še vedno so ljudje, ki verjamejo v ta lažen mit, ki jim hromi možgane, da bi spoznali vso perfidnost narodnoosvobodilnega boja pod popolno kontrolo komunistične partije. Komunistična prevratnost je imela odlično organiziran propagandni aparat, preko katerega je brez izbiranja sredstev označevala poštene Slovence za sovražnike naroda. Taka poplava pamfletov je opravila važno delo v prid OF, medtem, ko je propaganda na naši strani bila zelo pomanjkljiva ali celo odsotna.

Pišite, pišite, nam priporočajo od doma. Osebnostno se zavedam, da naše polpreteklosti nismo zanemarljivi. Slovensko zdomstvo in domovina vesta, da v Argentini izhaja že tri desetletja revija „Tabor“, ki vestno opravlja svojo nalogo, ki teži k iskanju naše rešenice. Mnogoštevilne slike, ki jih prinaša „Tabor“, predstavljajo žive dokumente naše protirevolucije. Slede razprave, članki ter pričevanja in končno vrsta knjig, med katerimi priporočamo bralcem Matico mrtvih — Belo knjigo s trinajst tisoč imeni po vojni pokončenih domobrancev. Vse to služi za raziskovanje zločinca in zločincev v domovini.

Ničevost narodnoosvobodilnega boja pa ima tudi svoje zagovornike, ki se trudijo kako bi ga ovekovečili in hkrati nas „porazence“ obremenili s krivdo kolaboracionizma. Imamo pa tudi bolj zmerne, ki govore o krivdi na eni in drugi strani češ, da bi zmagoviti domobranci po vojni ravnali podobno kot so to storili komunisti. Taka in podobna namigovanja so jalova — nesmiselna. Spomnim se kot sedemletni deček pogovora med bratrancema in mojim očetom, ko ju je vprašal, kaj bosta delala po vojni. Odgovor se je glasil takole: „Štiric po vojni bomo prišli za delo na polju in kjeikoli bodo potrebovali naših rok“. Račni Polde Lah, prvobonec štajerskega bataljona, mi je pripovedoval, da je na vožnji v Kočevje predlagal sotrpinu Janezu Pungenčarju, naj z njim pobegne iz počasi premikajočega se vlaka pri Ortnoku, a ga je Janez zavrnil, češ kaj bi bežal, saj nas peljejo na delo. Lah si je s skokom iz vlaka rešil življenje — njegov tovariš pa je končal v breznu. Vprašam se, bi ti-le fantje, polni ljubezni do svoje domovine (bili so domobranci — to pomeni varuhi slovenskih domov in življenj), bili zmožni moriti po končani vojni svoje rojalke?

Na pobudo Spomenke Hribarjeve se je v Sloveniji razvila kampanja za spravo med zmagovalci in poraženci. V tem smislu so se preteklo leto vršile v Rogu in Teharju spominske svečanosti, ki so bile zgolj simboličnega značaja. V Rogu sta jo uradno predstavljala ljubljanski nadškof dr. Šuštar in pa komunist Kučan. Oba sta se v svojih, sicer lepih nagovorih, previdno izognila vsemu, kar bi ju utegnilo kompromitirati. Niti enkrat nista izgovorila besed: domobranec — domobranci. Vse je poteklo tako kakor v petem stoletju pred Kristusom, ko je velik atenski državnik Perikles pozval svojce padlih v peloponeški vojni, rekoč jim: „Sedaj se izjočkajte na grobu svojih dragih, potem pa pojdite domov!“

Zanimivo razpravo je napisal o tej temi Justin Stanovnik. Naslov knjige je „Slovenska sprava“, katero razvija takole:

„Sprava je poseben način poravnave neke sprtosti. Njena posebnost je v tem, da izhaja iz spoznanja ali morda nosilcev sprave in ni torej stanje, ki ga povzroči ukrep ali izrek nekoga tretjega. Po sodnem izreku je kak spor urejen za pravni red, a je daleč in nujno, da so sprite strani s tem med sabo že spravljene. Za spravo je torej potrebna zavest med sabo sprtih nova zavest, ki se je izoblikovala bodisi na kakšni nujnosti, bodisi na katerem novem spoznanju, ki je odkrilo naravo spora v novi luči! Lahko tudi vzgon k spravi prihaja iz novega stanja duha iz nekakšnega spreobrnjenja, ki vidi v sprtih po sebi nekaj neznosnega in odurnega in je posledica človekove moralne in estetske občutljivosti. Vojna med člani istega naroda pa pravzaprav nima formalnega konca. Imamo sicer zmagovalca, a podpisan ni bil noben dokument. Zmagovalec in njegovo pravo obstojata zgolj v njegovi premoči. Sprava, če kdaj do nje pride, je tako nekakšen konec podoben sklenitvi miru.“

Hvaležni moramo biti J. Stanovniku za njegova globoka razmišljanja glede sprave. Žal naša nasprotna stran je ni doumela, da bi sprejela nase vso krivdo in se iskreno skesala za vse hudobije, ki jih je storila razoroženim domobrancem in civilistom po končani vojni in med njo.

Veliki dogodki preteklega leta so v temeljih razmajali svet in ravno, ko sestavljam ta članek, se je pričela vojna na bližnjem vzhodu. Te spremembe, ki jih vsi poznate, teže k novemu svetovnemu redu, v katerem bomo živeli tudi mi Slovenci. Kakšna bo naša vloga v tem novem svetu, še ne vemo. Znano nam je le to, da se je naš narod na plebiscitu večinsko izrekel za odcepitev od Jugoslavije, kar pomeni, da hoče Slovenija postati samostojna država. Kakor ostali narodi na svetu, smo tudi Slovenci skupnost ljudi, ki živimo na določenem zemljepisnem prostoru s svojo lastno kulturo, ki nas razlikuje od drugih narodov. S svojo kulturo smo zaznamovani in ta vpliva na naše življenje na vseh področjih narodnega življenja. Komunistična oblast je skozi pol stoletja načrtno podirala stebre slovenstva; zato se današnji Slovenec močno razlikuje od predvojnega. Ta novi Slovenec je produkt balkanske vzgoje, ki ni bila nikoli na dobrem glasu; je pa tudi materialist, indiferenten za duhovne dobrine slovenskih prednikov.

Vprašanje je, na katerem idealu bo novi Slovenec gradil svojo samostojnost. Na narodnoosvobodilnem — boljševičkem: to je barbarskem, a č pa se bo odločil za krščanskega, s katerim je tesno povezam že 1400 let. Slovenski domobranci so v težkih časih tuje okupacije in boljševiške revolucije prisegli zvestobo krščanskemu idealu. Za svojo poštenost so bili nagrajeni z mučeniško smrtjo in oklevetani kot narodni izdajalci.

V težki uri odločitve potrebujemo celih mož, kot smo jih imeli v časih velikih stisk in nadlog, ki so trle naš narod. Slovenska sprava naj bo iskrena, porok za trajen mir naše vesti za lepšo in boljšo bodočnost slovenstva, katerega večne vrednote so: Bog — Narod — Domovina!

MINISTER IN POKOLI

(Nadaljevanje.)

STARI EMIGRANTI SE VRNEJO

„Sovjeti so posebno želeli, da jim vrnemo častnike, med katerimi je bilo mnogo starih emigrantov... Med potjo so Kozaki ponujali vojakom skoro vse, kar so imeli in so jih prosili, naj jih postrele, ker so dobro vedeli, kaj jih čaka na oni strani.“ (Polkovnik M. C. Pulford, poveljnik 2. Lancashire Fusiliers, maja 1945).

Tisti, ki so izročali Kozake in Jugoslovane njihovim sovražnikom, o njihovi usodi niso imeli nobenih iluzij. General Robertson, ki je izdal povelje, ki naj opraviči skrivno predajo, se je opravičeval, da „mu takrat ni bilo mar, kdo bo vrnjen in kdo ne Rusom in partizanom, da bo ustreljen“. V času, ko je Harold Macmillan pripravljaval predajo Kozakov in „belih“ Rusov, je brez kakega izraza obžalovanja dejal: „Predati jih Rusom, pomeni obsoditi jih v sužnost, mučenje in verjetno v smrt.“

Krutosti sovjetskega režima nad stotisoči svojih državljanov, ki so bili vrnjeni po Jaltski pogodbi, so danes že dobro poznane. To poglavje hočem posvetiti starim ruskim emigrantom med Kozaki, za katere v pogodbi ni nobene zadostne razlage za njihovo nasilno „vrnitev“.

Potem, ko so iz zapora v Spittalu z njimi zdrveli do sovjetske meje v Judenburgu, so stražo nad kozaškimi častniki prevzeli vojaki Tolbuhinove armade. Takoj na drugi strani mostu čez reko Muro (katero je marsikateri Kozak izkoristil, da je skočil vanjo in utonil), je stala ogromna tovarna jekla. Stroje so Rusi že vse razmontirali in odpeljali, ta velikanski prostor, 250 metrov krat 50 metrov pa so zdaj uporabili za začasno ječo kozaških častnikov.

Oficirji Rdeče armade, nestrpni od radovednosti, so k njim hodili na obisk. Za pomilovanja vrednega Domanova in druge nekdanje sovjetske državljane so kazali samo prezir in zaničevanje. Zanje so bili izdajalci domovine. Toda do „belih oficirjev“, za veterane državljanske vojne, ki Sovjetije niso nikdar priznali, so bili vljudni in spočtljivi. Posebno so bili veseli, ker so osebno srečali legendarnega Škura, katerega so se spominjali iz starih bitk leta 1919. V te zgodbe so vpletali svoje vojaške dovtipe. Okrog tega junaka se je zbral velik krog občudovalcev. Sovjetski častniki niso mogli razumeti, kako so Britanci mogli te svoje stare zaveznike vključiti med druge vrnjence. Njihov poveljnik, general Dolmatov, se je zelo začudil, ko je med ujetniki našel te carske častnike.

Kmalu potem so prišli zasliševalci od SMERSH-a, ki so nastopali bolj

osorno. Vendar so bili tudi prav tako začudeni, da so Britanci tako nepričakovano popustili.

„Družinsko ime, krstno ime, očetovo ime, dan in kraj rojstva? Kje si živel pred letom 1939?“ Tako je neki čekist spraševal starega emigranta, enega od redkih preživelih, da nam je lahko povedal svoje izkušnje.

„Povedal sem mu ime nekega mesta na Balkanu. Prenehal je s pisanjem in me pogledal.“

„Potem si ti emigrant. Ti ne spadaš med repatriirance. Tovariš Stalin ni zahteval starih emigrantov — zakaj si pravzaprav tukaj?“

„Mene so vam predali z zvijačo. Nikdar nisem bil sovjetski državljan. Jaz sem po rodu Bolgar.“

V Kozaku se je za trenutek dvignilo upanje, a so ga zasliševalčeve naslednje besede hitro zadušile:

„Ti ne spadaš med repatriirance. Vendar, ko si enkrat tu, ne prideš več ven. Tudi jaz sem delal v Nemčiji, toda zdaj sem se vrnil proti svoji volji.“

Nekaj dni pozneje, ko so Kozake preselili na drugo prehodno postajo, je isti stari emigrant naletel na podoben dvom pri drugem zasliševalcu SMERSH-a:

„Emigrant? Ti ne bi smel biti vrnjen, ampak ko si enkrat v naših rokah, te ne spustimo več!“

Ker nižji uradniki SMERSH-a niso vedeli za tajno pogodbo, ki je vključevala tudi predajo starih emigrantov, to kaže, da tudi njihovi višji vse do zadnjega niso bili prepričani, da bodo Britanci res naredili kaj tako izrednega, nekaj, za kar Sovjeti niso ponudili ničesar v zameno. Morali pa so dobro vedeti, da je to narejeno skrivaj, in da so njihovi britanski tovariši veliko tvegali.

Ko je naslednji dan skupina častnikov SMERSH-a gledala za temi carskimi generali, ki so odhajali na drugo postajo njihove poti, so z zaničevanjem merili to britansko hinavščino in niso mogli razumeti, kaj je temu vzrok. Čez nekaj mesecev je eden od teh na Dunaju zbežal k Amerikancem in je pozneje opisal „utrinek tega koščka zgodovine“:

„Ti Angleži so pa res čudoviti,“ se je smejal polkovnik. „Temu škuru so dali odlikovanje, imenovano po nekkih svetnikih. Michael in Jurij, mislim, da je bilo. Zdaj so pa tako srečni, ko so ga postavili pred naša vrata“. Vsi naši vojaki, ki so stali v bližini, so se na glas smejali.

Eden iz te skupine je pozneje razmišljal o tej tajni kupčiji.

Ko sem nekega večera pregledoval seznam kozaških častnikov (mi smo jih prejeli od preiskovalne komisije), sem v mislih šel skozi celo afero. Le kako so mogli Britanci to narediti? Morda je pa to delo njihovih socialistov, ki so tudi bili v vladi? Toda Churchill, ministrski predsednik! Njega ne moreš imeti za socialista!... Res, veliko je bilo stvari, katerih nisem mogel razumeti.

Mnogo Kozakov ni prišlo dalje kot do jeklarne v Judenburgu. Britanski vojaki na drugi strani reke Mure so samo ugibali o tem, kar zdaj potrjujejo preživeli:

Med ropotanjem strojev so moč in dan streljali. Nasproti tovarne, na drugi strani ceste, je bilo delavsko naselje. Nekaterim delavcem (prejšnjim komunistom) je uspelo priti v tovarno, kjer so videli in slišali veliko. Nekega dne so bili tako ljudje iz naselja, kot oni iz mesta, presenečeni: tovarna je začela obratovati! Dim se je dvigal iz tovarniških dimnikov, delavcev pa ni nihče poklical na delo — vsi so bili doma. Vsak je bil radoveden, kaj se godi v tovarni. Poslali so tja ogleduhe. Sporočila, ki so jih prinesli, so bila nesmiselna in neverjetna, zato jim tega ni nihče verjel: Sovjeti žgo Kozake... Vendar so hitro verjeli, ko so začeli spet delati in je bilo naselje polno smradu po ožganem človeškem mesu.

Tako je tovarna „delala“ pet dni in pol. Po tem je prispel še zadnji oddelek Kozakov (bilo je 15. julija 1945). Potem so v tovarno poklicali ruska dekleta, ki so že prej delala v bližini. Njihova naloga je bila, „očediti tovarno kozaških parazitov“. Tako se je izrazil eden od sovjetskih oficirjev.

Za najbolj slavne stare emigrante, carske generale, za katere je 5. korpus podvzel tako izredne mere, da jih je zvabil v svoje zanke, so prihranili posebno usodo. Najprej je neki angleški oficir dal sovjetskemu polkovniku skrbno sestavljen seznam ljudi, katere so jim prav takrat predajali. Ko so kozaški generali takoj za mostom v Judenburgu še stopali s tovarnjakov, se je približal višji častnik Rdeče armade in zaklical: „Kdo v tej skupini je Peter Krasnov?“

Stari ataman se je sam predstavil, potem pa so njega in njegovo spremstvo takoj ločili od drugih kozaških častnikov. Z generalom Krasnovom sta bila njegova nečaka, general Semeon Nikolajevič Krasnov in polkovnik Nikolaj Nikolajevič Krasnov ter njegov sin Nikolaj Nikolajevič. Ta mladi Nikolaj je čudežno preživel in se je pozneje spet pojavil na zapadu ter napisal svoje spomine, iz katerih povzemamo nekatere odstavke. Skupaj s temi štirimi Krasnovi so bili še general škuro, Vasilijev, Solamahin, Domanov, Sultan Ghirei in polkovnik Morgunov, ki je bil Krasnov pribočnik. Od vseh teh je bil sovjetski državljan samo Domanov. Rdeči stražarji so tem ljudem izkazovali še neko spoštovanje. Začasno so jih spravili v pisarno nekdanje jeklarne. Tam so prišli skupaj z generalom Helmutom von Pannwitzem, ki se je odločil da do konca ostane s svojimi zvestimi Kozaki.

Ne dolgo po tem je vstopil neki kapetan Rdeče vojske in zahteval, naj se generala Krasnov in škuro oglasita pri sovjetskem generalu, ki je poveljnik za področje Judenburga. Ko sta zapuščala sobo, je škuro cinično primerjal vedenje teh odkritih sovražnikov z vedenjem izdajalskih prijate-

ljev, ki so mu podelili eno najvišjih odlikovanj, zdaj pa so z isto ravnodušnostjo pripravili njegov umor.

„Verjetno bo prijetnejši razgovor z 'našimi ljudmi', kot pa z 'onimi drugimi'.“

Med častniki Rdeče armade se je general Dolmatov izkazal za najboljšega. V obednici je bilo zbranih več njegovih polkovnikov, ki so „bele“ generale pozdravili z naučeno vljudnostjo. Izkazalo se je, da so se v letih 1918 in 1919 bojevali na isti fronti, samo v nasprotnih vrstah. Ko so v živahnem razgovoru obujali svoje spomine, so namerno opuščali vsa vprašanja politične narave. Ko je razgovor potekel, se je Dolmatov iskreno izrazil:

„Upam, da vidva nista zaskrbljena, ko sta se vrnila v svojo domovino. Verjemita mi, ta vojna je marsikaj spremenila. Sovjetske sile se ni treba več bati. Kot mi je rečeno, vidva zdaj potujeta v Moskvo. Tam ne bosta ostala dolgo. Govorili bodo z vama, poižvede'i, kar žele, potem pa vaju bodo spet izpustili. Srečala bosta mnogo starih prijateljev, se spominjala starih časov in živela svoje življenje v domovini. Srečno!“

Dokler so bili „beli“ častniki v rokah Rdeče armade, so z njimi povsod vljudno ravnali. Dolmatovo gledanje je izražalo čustvovanje v rdeči vojski tistega časa. Po zmagi nad Hitlerjem, ki se ni dala z ničemer primerjati, je veselo razpoloženje prevzelo vse ruske narode. Vse neizmerne žrtve in neustrašeno junaštvo vendarle niso bile zaman. Vse je kazalo, da je prišla nova doba, kot jo je obljubljala uradna propaganda. Stalin je zaznal to novo razpoloženje in se ga je zbal. Zdaj, ko je bil zunanji sovražnik žudežno premagan, se bo moral spet obrniti na neizmerno bolj nevarnega notranjega sovražnika — na rusko ljudstvo.

Od časa do časa so ujetniki dobivali obiske različnih vrst, od gosposkih oficirjev do prijaznih vojakov iz judenburške posadke. Nikolaj Krasnov (pisc se poročila, ki s'edi) se spominja: „Prihajali so brezbesedni obiskovalci — oficirji — agenti sovjetske proticibveščevalne službe, SMERSH, ali oddelek za vojsko pri NKVD. Vstopali so, bežno pogledali po nas, kot da štejejo glave, potem pa brez besede odhajali, le trdo so za seboj zapirali vrata.“

Za njimi je prišel neki visoko odlikovani general vojske, ki ni povedal svojega imena. Veliko je govoril s Krasnovom in je z zanimanjem poslušal, kar je stari donski ataman povedal o situaciji v njihovi domovini. Ko je ponovil Dolmatovo zagotovilo, da bodo z njim častno ravnali in da povojno Sovjetsko zvezo čaka nova doba, je hotel vedeti, kako si Krasnov zamišlja ves razvoj. Resnično navdušen nad vsem, kar je videl v Rdeči armadi, je Krasnov za trenutek pomislil potem pa rekel:

„Rusija ima svetlo bodočnost! O tem ne dvomim. Ruski ljudje so nepremagljivi kot trdnjava. Kovani so kot jeklo. Niso prenesli samo ene tragedije, ne samo enega jarma. Bodočnost ima ljudstvo, ne vlada. Režimi pridejo in gredo in tako bo prešla tudi sovjetska oblast. Neroni se rode in izginejo. Ne USSR, ampak Rusija bo spet dobila svoje zasluženo častno mesto v svetu.“

Te besede so sovjetskega generala vidno presenetile, a je zaradi drugih sovjetskih častnikov ostal miren. Ko se je obrnil, da odide, je nepričakovano vprašal, če je med „gentlemen“ tudi kak sovjetski državljani. Tedaj sta se Domanov in še neki drugi častnik boječe oglašila. General ju je strogo pogledal in rekel: „Poglejta! Ti ljudje tukaj, ki jim pravimo „beli“, so se leta 1918 proti nam borili z orožjem in propagando. Javno. Obdržali so svojo nesmiselno reakcionarno ideologijo. Ti so naši sovražniki, vendar jih do neke mere razumem. Toda vaju je Sovjetska zveza hranila, iz vaju je naredila, kar sta, dala vama je službo — in kako sta ji to poplačala? Dobro, kakorkoli je bilo, bodo z vama o tem govorili v Moskvi. Ne bo vama treba dolgo čakati!

Potem je jezno odšel.

Kmalu po tem so vso skupino maložili na tovornjake ter jih odpeljali v Graz, kjer so jih sprajeli častniki SMERSH-a. Nekdo je opazil, da je bil škuro med navadnimi vojaki zelo popularen. Po eni moči v ječi, so jih odpeljali v Baden pri Dunaju, kjer je bil glavni štab SMERSH-a. Tam so jih fotografirali, morali so odgovarjati na ponovna ista vprašanja, za kar je sovjetska tajna policija na glas. Starega generala Krasnova so na dolgo spraševali, kaj je kot častnikar napisal, in mladi Nikolaj se je samo čudil, da je policija tako natančno poznala njegovo delo.

Vso to družbo „belih“ so 4. junija z letali prepeljali v Moskvo. Na letališču so jih spravili v jetniške marice, na katerih je bil napis „kruh“, da so tako prevarali zapadne častnikarje. Z veliko brzino so z njimi drveli v drugo veliko jetnišnico. Tam so jih vodili po brezkončnih hodnikih, mimo dolgih vrst jetniških celic. Mimogrede so Nikolaja Krasnova pahnili v neko luknjo, manjšo kot telefonska uta, kjer ni mogel ne sedeti ne stati. To je bil res čuden povratek domov, v svojo domovino, katero je zapustil par mesecev po rojstvu in se je ni nič spominjal. Znašel se je v ječi Lubianka, kjer je bil sedež državne policije NKVD.

Akustika v tej celici, samici, je bila zame nekaj novega, toda to globoko smrtno tišino je od časa do časa pretrgalo pretresljivo živalsko rjovenje mučenega ali umirajočega bitja. Spraveval sem se, če je to resnično ali le prevara, prenesena po mikrofону, ki je bil skrit v kaki škatlji. Zdrznil sem se ob tem kriku, za katerega sem mislil, da prihaja iz mojega prostora... Bil je ženski krik: „Ubijte me, hudiči, pustite me dihati! (Aaah...“ Imel sem občutek, da mi lasje vstajajo pokonci in srce mi je obstalo. V poznejših letih se mi je večkrat zdelo, da ponovno slišim ta ženski krik. Tedaj nisem nič vedel o usodi moje žene in matere, ali o usodi žena in mater naših častnikov.

V tej stavbi je bilo vse tako preračunano, namerno ali ne, da njene prebivalce spravijo v stanje blaznosti. Neštevilni enakih hodniki, smrtna tišina, čudaška pravila, nesmiselni obredi — vse to je samo po sebi vplivalo na jetnikovo duševno ravnovesje.

Hodili smo po hodnikih. Nikamor nismo zavili. Sama vrata, vrata... in spet hodniki... Zdelo se mi je, da me vodijo skozi labirint, da v meni uničijo vsak čut za orientacijo. Možno je, da smo večkrat prehodili isto pot, a bilo je vse tako enolično in prazno, da tega nisem vedel.

Končno so Nikolaja porinili v neko sobo, kjer so ga slekli in ga natamčno preiskali od nog do glave. Ker niti s tem ni bil zadovoljen, je neki polkovnik od ministrstva za notranje zadeve (NKVD) porinil svoj prst v nje. govo danko, potem pa ga elegantno obrisal v svoj robec. Končno je ta polkovnik ukazal stražam, naj Krasnova oblečejo v njegovo uniformo „in ga takoj odvedejo k 'njemu“.

Spet so prehodili celo vrsto hodnikov in se z dvigalom povzpeli za neznano število nadstropij, od tam pa so Krasnova peljali po kratkem hodniku, ki je bil obložen z bogatimi preprogami. Končno je vstopil v veliko, razkošno opremljeno sobo. Z mečanim občutkom strahu in veselja se je reprizirčakovano znašel pred svojim ožetom. Komaj sta izmenjala par besed, so oba odpeljali skozi visoka vrata v še večjo dvorano, ki je bila vsa tapetirana z bukarsko preprogo, stene pa je krasil tri metre visok portret Stalina in Lavrentija Berie, ki je bil poveljnik njegove telesne straže. V ozadju te sobe sta Krasnova zagledala pred seboj generala, oblečenega v uniformo MVD, sedečega za krasno pisalno mizo. „Merkulov!“ je nekdo zašepetal za njima. To je bil torej tisti skrivnostni „on“, katerega je Nikolaj moral videti! Vsak Rus, rdeč ali bel, je poznal to ime groznega ministra za državno varnost, ki je bil v sovjetski hierarhiji terorja prvi za Beriem.

Vsevolod Nikolajevič Merkulov je prišel na oblast decembra 1938, ko je Ježova zamenjal Beria kot poglavar NKVD. V času revolucije je bil Berijev sošolec v Baku in Beria mu je še naprej zaupal najbolj važne naloge. Leta 1940 je potoval v Berlin kot tovariš in pes-čuvaj nad Molotovom med njegovimi razgovori s Stalinovim tedanjim zaveznikom, Hitlerjem. Istega leta 1940 sta on in Beria izpolnila Stalinovo odločitev za umor poljskih oficirjev v Katynu, 1941 pa je bil spet on, ki je organiziral množično deportacijo državljanov iz zasedenih baltičskih držav. Ko se je zavezništvo obrnilo, ko je Hitlerjeva invazija vrgla Stalina v naročje Britancev, je bil Merkulov odgovoren, da je z britanskimi inženirji pripravil uničenje petrolejskih vrelcev v Bakuju za slučaj, če zmagovita nemška vojska zasede Kavkaz. Zdaj, kot bo razvidno iz razgovora, ki sledi, je prevzel kontrolo nad delikatnimi razgovori z Britanci za tajno izročitev carskih veteranov.

Merkulov je na ugrabitev slavnih generalov državljanske vojne polagal veliko simbolično važnost. Čeprav navadno ni veliko govoril, se ob tej priliki ni mogel ustavljati skušnjavi, da se pred dvema žrtvama razbremeni, ker itak ne bosta dolgo živeli, da bi mogli kdaj ponoviti to zgodbo. Zaradi tega so njegove besede velike važnosti in vredne, da ponovimo podrobne spomine Nikolaja Krasnova. Kot bomo kmalu videli, so močni razlogi, da to poročilo sprejmemo za točno:

General je utihnil. Midva se nisva ganila. Potem je počasi dvignil svojo veliko glavo in naju je preiskoval drzno in odkrito, prav kakor ljudje ogledujejo predmete na razstavi. Tik za nama je stal oficir kot kip.

„Bi malo čaja in prigrizek, 'gentlemana' Krasnova?“ je Merkulov nenadoma spregovoril z ostrim glasom. „In postrezi jima s cigaretami.“

Na majhno mizico pred nama je uslužno položil odprt paket Kazbek cigaret. Oficir je odšel ven.

Spet je bilo vse tiho, dolga mučna tišina. Merkulov je očitno čakal, da dobiva čaj. Kmalu je bil tu pladenj s kadečim se čajem — opojno gremko je dišal. Sijajna postrežba. Na krožnikih je bilo vse kot naročeno, comme il faut, kot je moj oče imel navado reči.

„Vzemita!“ je sili general. Bili smo sami trije. „Nič naj vaju ne bo sram, 'gentlemana'! Pojejta in popijta svoj čaj,“ je nadaljeval Merkulov in vsajal. „V Lubianki zelo redko pogostimo s čajem. Samo posebne goste!“

Na obraz se mu je prikradel poseben nasmeh, ki je dobro skrival njegov namen.

„Ko bosta pojedla, vama bom nekaj povedal. Najbrž so vama že povedali, kdo sem. Jaz sem Merkulov, eden od vajinih, da tako rečem bodočih gospodarjev.“

Spet pavza. General je hodil sem in tja pred svoje pisalno mizo, se lahko pozibaval in se vrtel na svojih petah.

„Kakešen je bil polet? Niste imeli težav?“ (To je bil namig na škura). „Vas je kaj vznemirjalo? Ali kaj potrebujete?“

Ne da bi čakal na odgovor, se je Merkulov obrnil naravnost k očetu:

„Zakaj ne kadiš, Krasnov, in zakaj ne piješ čaja? Zdi se mi da nisi posebno zgovoren in prijazen. Imam vtis, da hočeš tako skriti svoj strah. Vendar se ti ni treba ničesar bati, vsaj ne v tej sobi. Toda, kadar te pokličejo na zaslišanje, takrat pa le po pravici govori in imej odgovor na vsako vprašanje, sicer te bomo nategnili.“

Merkulov se je začel po tihem smejeti.

„Ali veš, kako tu obežajo ljudi? Predvsem zelo počasi, po stopnjah — niti preveč ne boli, ampak pozneje... Ali nisi bral podrobniš primerov o zaslišanjih v knjigi Atamana Krasnova?“

Moji prsti so postajali mrzli. V sencih sem čutil utripanje srca. Bilo je tako glasno, da bi ga moral slišati tudi Merkulov, ki je stal pri mizi kakih deset metrov proč. Moj oče je molčal. V obraz je bil blede, a ostal je popolnoma miren. Zavidal sem ga.

„Ne upaj več na svobodo,“ je nadaljeval general, „nista več

otroka. Če ne boš trmast, se bodo vse formalnosti hitro končale, podpisal boš eno ali drugo, služil boš par let v ITL (poboljševalno delavno taborišče) in tam se boš navadil na naš način življenja — spoznal boš zabavni del sveta. Potem, morda, te bomo izpustili. Živel boš.“

Spet tišina.

„Takole je, polkovnik Krasnov, zdaj izberi: ali govoriš resnico in ostaneš živ, ali odkloniš in umreš. Nikar ne misli, da te samo strašim. Nasprotno! Zakaj Peter Nikolajevič, Semeon Nikolajevič in ti — ste naši stari znanci. Leta 1920 ste se nam izmuznili iz rok kot živo srebro, toda zdaj — imamo mi karte v rokah. Zdaj mam ne boš ušel...“

Hodil je sem in tja, z rokami na hrbtu. Vrtel je svoje prste in na enem se je zalesketal prstan.

„No, polkovnik, se bova kaj pogovorila?“

„S teboj se nimam kaj pogovarjati!“ ga je moj oče ostro zavrnil.

„Kaj s tem misliš, 'miš'?“ se je tiho smehljajl čekist. „Spoznam je vreden več kot denar, Krasnov. Tvoja preteklost nas ne zanima. To že vemo. So pa gotove majhne podrobnosti o tvojih najnovejših dejavnostih, za katere ne bo škoda, če o njih zvemo iz tvojih ust.“

„Ti nimam kaj povedati! Ne razumem, čemu vse to zavlačevanje. Končaj vso pogovor zdaj! Strel v tilnik in...“

„Ne tako, gospod Krasnov,“ se je Merkulov zvijačno zasmejal, ko je sedel v svoj naslanjač. „Stvari niso tako enostavne. Kar pomisli: strel v tilnik in to naj bo vse? Vaša vzvišenost, to je neumnost. Vi boste morali delati. Imate še dovolj časa, preden vas polože v krsto, dovolj časa, preden boste gnojili zemljo. Toda še prej boste morali delati za dobrobit svoje matere-domovine! Tam, kjer sekajo les, izmena v rudniku, do pasu v vodi. Služil boš svoj čas, moj dragi, tam gori ob sedemdesetem vzporedniku. To bo zanimivo! To bo življenje! kot mi pravimo temu. Ti ne poznaš 'našega' jezika. Ne poznaš taboriščne govorice, katero so izumili gori na severnem tečaju. Slišal jo boš... Hodil boš okrog s svojimi makaromarskimi mogami.“ General se je široko zasmejal. „toda delal boš. Lakota te bo k temu silila.“

Molče sva sedela. V glavi mi je šumelo. Moje roke so postale potne od nemočne jeze.

„Graditi moramo, polkovnik Krasnov! In kje naj dobimo potrebne roke? Vislice in zavezane oči ne prinašajo koristi. Časi so se spremenili. Le redko še koga ubijemo. Rabimo delovne roke, katerih ni treba plačati. Petindvajset let smo čakali na to veselo snidenje s teboj. Vi emigranti ste imeli zadosti časa, da ste svoje otroke razvajali tam na tujem.“

(Sledi)

MED PARTIZANI IN DOMOBRANCI

(Nadaljevanje)

Vrnili smo se nazaj v taborišče in zopet začeli kuhati. Postavili smo spet šotore in kmalu je bilo taborišče v redu; pa tudi fantje so bili zadovoljni. Tedaj se vrnejo funkcionarji. Krtini poročam, kaj se je pripetilo, in da je sedaj vse zopet v redu; le kosilo bo šele čez uro ali kaj. Bine, ki je bil zraven, je poslušal. In ker mi Krtina ni nič rekel, je začel on vpiti name, da sem paničar in še za navadnega vojaka nezmožen. Nekaj časa ga gledam, potem se obrnem in grem v svoj šotor; bil sem jezen, da me je kar raznašalo. Zvečer me pride novi dežurni prosit, naj mu posodim uro, ker je imela svetleče se kazalce, da bo lahko zamenjal straže, češ da mu je tako naročil Bine. Ves jezen mu odgovorim, naj mu jo da Bine, ki jih ima več, ker jih je na Turjaku pokradel belim. In odide. Že čez nekaj minut pa pridejo trije pome, naj grem na raport. Niti čevljev si nisem obul, le pučko sem vzel. Tam me že čakajo: Bine s pištolo v roki, Krtina se smeje, politični delegat Gubec in Golob pa mi mežikata. Kaj vse mi je Bine rekel, se ne spomnim več dobesedno; to pa vem, da človek nisem bil. Ko se je izkašljajal, sem pa začel jaz. Da sem bil partizan, ko je on bil še tajnik na občini v Selcah, in da ga noben izmed borcev ne mara. Ko je videl, da je ostal sam, je čisto utihnil. So pa pozneje, ko sem že odšel spat, sklenili, da grem že drugi dan z Golobom in Gubcem v Prešernovo brigado.

Na zahodni strani Blegoša, že na bivši italijanski strani, je bila precej velika vojašnica v hribu v zemlji. Do vhoda je preko Novakov peljala lepa cesta. V tej vojašnici je bila nastanjena Prešernova brigada, ki je pred dnevi pregnala Nemce iz Leskovic. Takoj drugi dan nas gre okoli 20 z Golobom pogledat v Leskovic. Naleteli smo na Nemce. Okoli 150 jih je prišlo v patrolo in so se že pripravljali na odhod. Zato se umaknemo nad Čabreče in napademo Nemce, ki naj bi se umikali čez Brlo na Hotavlje. Takoj so odgovorili z vsem orožjem, nas utiňali in šli svojo pot naprej; mi pa počasi nazaj v vojašnico. Komaj pridemo tja, mi že pravi Golob, da je padlo osem policistov. Vprašam ga, če zares verjame, ali sam sebe plavša... Za večerjo dobimo neko kuhano moko brez zabele in soli. Čez dan sta bila z menoj brata Homana iz Stare Loke. Bila sta nekaj let mlajša od mene. Imela sta sorodnike v Čabračah. Čez dan smo se oglasili v eni izmed teh hiš, tako da jaz nisem bil lačen. Ostali pa. Saj smo bili ves dan zunaj in še deževalo je. Ko mislim iti spat, dobim nemškega policista na mojem ležišču. Bil je ujet v Leskovic. Na moj protest mi dežurni odgovori, da je prostora za oba. Vlegel sem se na tla. Kmalu me pride klicat Jože Hartman iz Suhe, češ da me kličejo na štab, kjer so bili funkcionarji pri večerji, ki ni bila slaba: svinjska pečenka s krompirjem in solato, za posladek pa palačinke in kava...

Povabili so me, naj prisedam. Nisem hotel, ker sem bil užaljen. Popijem samo kozarec vina in grem. Dobim še eno ležišče prazno in se vležem; pa nisem mogel zaspati... V Nemčiji, kjer je bil nacistični režim, so v vojašnici oficirji imeli zares boljšo hrano, toda na pohodu (Einsatz) so jedli isto hrano kot vojaštvo. Tukaj v gozdu, kjer bi moralo biti še bolj bratsko, pa takšna razlika!

Na isti slučaj sem naletel dva dni pozneje. Napadli smo Nemce v Javorjih. Mislim, da je bilo kakšnih 20 policistov v javorski šoli. Napadala pa je naša brigada, še ena tržaška brigada in pa škofjeloški odred.

Tam sem zopet srečal Poldeta. Pove mi, da je s Koroškega pobegnul tri tedne za menoj, bil že v vseh gorenjskih edinicah, sedaj pa je že tri dni v škofjeloškem odredu.

Imel sem na skrbi hrano za borce, ki so držali obkoljene Javorje. Kuhali smo v čabračah in hrano vozili na položaje. Tudi sem nosil hrano od posameznika do posameznika; vsaj tam, kjer je bilo nevarno. Minometalci so spuščali mine na šolo, pa ni nobena zadeva; pač pa se je užgalo nekaj drugih poslopij. Sem in tja je iz šole brizgnil kakšen rafal in vedno je bil kdo naših ranjen. Tudi mrtvih smo imeli nekaj v teh treh dneh. Čez tri dni so se policisti umaknili v Poljane ter odnesli in odpeljali s seboj vse, kar se je dalo naložiti na štiri voze, ki so jih pobrali po vasi. V soteski pred Poljanami je bil ves ta čas v zasedi bataljon Prčičevne brigade; in ko so prišli Nemci mimo, še strela niso oddali nanje. V Javorjih pa so takoj, ko so Nemci odšli ubili Kukelevo mater (Srakarjevo) in pokradli vsem, ki do sedaj niso sodelovali z njimi. Že preje je Golob govoril, da bo gostija za vse, ko pridemo v Javorje. Bilo pa je zopet vse za štabovce; ostale so zadovoljili s polento. Golob je tudi mene privedel; pa sem kmalu odšel, ker nisem vzdržal te hinavščine.

Nekaj dni pozneje nam je bilo rečeno, da se je pričela ofenziva proti Nemcem širom vse Gorenjske. Dva naša bataljona napadata železnike, ena brigada pa Sorico... Mi smo odrinili na Pamarjev most, Vešter, sotesko na začetku Selške doline..., da bi prestregli Nemce, če bi hoteli napadenim na pomoč. Še prej smo razstrelili vojaško cesto nad Breznico ter nad Sopotnico na cesto nažagali debele smreke, kar naj bi zastavilo Nemce, če bi hoteli s te strani priti na pomoč železnikom.

Najprej se pripeljeta dva tovornjaka policistov, ki jih napademo. V hipu poskačejo s tovornjakov, ustrelijo 15 letnega fanta Ivana Oblaka iz bližnje hiše ob cesti in že užgejo po nas, ki se začnemo umikati. Tudi na vrhu blegaške ceste so že bili Nemci. Brž so zasuli cesto in pospravili posekane smreke ter že drveli naprej. Za streljanje našega bataljona se še zmenili niso. Mene pokliče Golob in vpraša, če si upam ponoči na Ostri vrh nad železnike, da povem komandi, da se bližajo Nemci, ker jih ovire, ki smo jih napravili na cesti, takorekoč niso ovirale. Naročil mi je, da vzamem še enega borca s seboj.

Z Jožetom Hartmanom iz Suhe greva čez Lušo in že nekoliko naprej

od Stirpnika srečava Janeza Oblaka, ki je bil moj daljnji sorodnik in načelnik gospodarstva za Selško dolino. Ko mu povem, kam sva namenjena, nama reče, da je najina pot odveč; da so Nemci že prišli našim za hrbet; da je tam padlo mnogo naših; da od tam prihajajo... Svetuje nama, da tudi mi dva ne hodiva preveč naokrog. Če hočeva, nama pokaže hišo, pri kateri bi se lahko skrila, dokler Nemci ne odidejo. „Če pa si upata, pojdita v dolino in za kakšen teden domov...“

Med potjo sva se ustavila v vasi Pevno. Oče Kalan nama pove, da so pred dnevi partizani pobili štiri ljudi; Homana in Papeža iz Stare Lokke, za dva se pa ne spomnim. Le kaj bosta dejala dva Homanova sinova? Bila sta mlajša od mene, fejšt fanta in korajžna. Še dva dni prej smo bili skupaj pri partizanih. Tako sem se razburil, da mi ni bilo več za pogovor. — V hribih padajo naši najboljše fantje, kot da bi se jih hoteli iznebiti, tu spodaj pa zopet Slovenci pobijajo Slovence! Kaj je to? Zakaj?

Ko prideva na Sv. Duh do Balanta, se najprej prikaže Vencelj in pokliče sestro Mici, ki je bila некоč moje dekle. Bil sem še ves razburjen, ko mi Mici prične hvaliti partizane, češ kako se borijo..., da bodo Nemci kmalu pregnani iz dežele... Tedaj ji začnem jaz pripovedovati, kako v hribih padajo naši fantje — morda 50 in več za enega Nemca... Da je to tolpa, ki nas bo uničila! Tu v dolini pa zopet Slovenci pobijajo Slovence...! Prekleti, zakaj ne gredo nad Nemce, če so (tako korajžni)...? Pezdeti so!

Tedaj zagledam tri partizane-terence, ki so šli po notranji poti vasi, prav ob Kekelčevi hiši. V hipu začnem streljati... Seveda so takoj zbežali... Prav nič ne prosim Mici, naj ne pove, da sem jaz začel streljati. Zavedal sem se pa, da je to — konec...

Od tam grem k Mehelu, kjer zvem, da sta na Suhi Karlinova Polde in Gustel pobegnili od partizanov. Hitim, da se z njima pogovorim. Nisem ju dobil doma, pač pa pri sosedu Planinu v hlevu. Pripovedovala sta kako sta partizanila po Dolenjskem, kaj vse so počeli tam partizani z domačimi ljudmi, da nista mogla več vzdržati... in sta zato pobegnila. V hlevu so bili še domači fant Jože, sosed španc Jože, pa štinastov France iz Pevna. Zadnja dva sta kar hitro odšla domov, ker sem jaz začel govoriti o potrebi organiziranja obrambe proti partizanom... — Spat grem s Krlinovima. Pa nismo nič spali. Vso noč smo predebatirali. — Nato sem obiskal ljudi, za katere sem vedel ali vsaj sodil, da ne morejo biti za partizane. Takoj sem tudi poiskal fanta, ki je prišel na dopust iz nemške vojske in mu dopovedoval, naj ne gre v gozd, pa tudi nazaj k Nemcem ne. Naj se skrije do trenutka, ko se bomo mi organizirali.

Prav kmalu zvem, da me iščejo terenci in me mislijo ubiti. V vaseh po dolini je bila večina kmetov še za partizane; pa tudi ostali niso čutili potrebe, da bi začeli z bojem proti partizanom. Zato odidem zopet v hribe obiskovat tamkašnje kmete in skrivače, ki jih je bilo še nekaj pod Sv. Valentinom, da slišim, kaj oni mislijo.

Ko grem čez Pevno, se oglasim pri Proju, kjer so se me kar ustrašili,

češ, zakaj hodim naokrog, ko me iščejo partizani... Ko se tako pogovarjamo, nekdo potrka. Hitro me hočejo skriti v kamro, pa jim rečem, naj vprašajo, kdo je. Bil je Zdravko, moj prijatelj Buhov Tine. Temu se pa že ne skrijem! Objela sva se, saj sva bila prijatelja. Zunaj je imel naložen voz umetnega medu v okroglih polkilskih škatlah. Bil je nemški med. V Starem dvoru so ustavili Linčetov tovornjak iz škofje Loke, ki je med peljal s postaje v mesto. K šoferju sta sedla dva terenca in so odpeljali skozi Dorfarje v Crngrob, kjer so med razložili in poskrili po podeh pod slamo. Pa tudi v Pevno so ga pripeljali; za vsako kmetijo en voz. Tako sem Tinetu še pomagal razkladati in skriti med. Med tem sva se pogovarjala. Tine mi pove, naj se pazim, češ da vedo, da sem streljal nanje, in da ljudi nagovarjam proti njim. „Veš,“ mi pravi, „tukaj je sedaj komunistična revolucija in gre za biti ali ne biti. Povem ti, da zate skoraj ni več izgleda...“ Dal mi je še tri knjige; „Revolucija“, „Kapital“ in „Brezrazredna družba“. Zato mu rečem: „Veš, kaj vam najbolj zamerim? Da za OF skrivate revolucijo in narodu ne poveste, kaj ste...“ — Knjige sem spravil pri Proju in odšel v hribe.

V Luši poiščem Oblakovega Janeza, takrat še partizana in gospodarskega načelnika za Selško dolino. Ustrašil se je, ker upam hoditi naokrog... Res pot ni bila lahka; saj sem večkrat srečaval partizane. Le moja izredna previdnost in neustrašenost sta me reševali iz zagate... — Janez mi zaupa, da so hribovski kmetje 99% proti komunistom, in da danes pač že vsakdo ve, da OF vodijo komunisti. Fantje skrivači so bili po večini prisiljeni oditi v partizane. Le kakih 10% se je javilo Nemcem in sedaj delajo po kmetijah v Avstriji. Ko pa bo nastal odpor proti komunizmu, se mu bodo eni in drugi takoj pridružili. Položaj je nevzdržljiv. Le kaj čakajo jugoslovanski oficirji v Ljubljani, da nas pridejo vodit?!

V podzemeljskem skrivališču nad Pustotami je ob potočku ostalo le še sedem skrivačev izpod Jarčjega vrha. Pot do skrivališča je vodila po potočku, da ne bi puščala sledov. Poznal sem Jožeta Trpina (partizansko ime Vitez), doma iz Smoleve pri Železnikih, dva brata Melova iz Sv. Lenarta, France in Jože, pa še štiri druge, katerih imen se več ne spomnim. — Druga skupina so bili fantje iz Došenje vasi, ki pa niso bili v takšni nevarnosti; saj je bila v vasi nemška postojanka in zato partizanov ni bilo blizu.

Precej okorajžen se vrnem v dolino. Spotoma pobrem še one tri knjige in se nekaj časa skrivam kar doma. Prebiram tiste knjige... in bolj berem, bolj tuje so se mi zdele...

Iz hribov dobim vest, da se je Jože Trpin (Vitez) od skrivačev prijavil partizanom in izdal ostale... štiri so partizani potokli, Melovima Francetu in Jožetu pa se je posrečilo pobegniti in sta odšla na Koroško. Vitez je izdal tudi Oblakovega Janeza, češ da jim je nosil hrano in jih bodril, naj ostanejo skriti. Tudi Oblakovega Janeza so ustrelili.

Kmalu dobim še enega sotrpina. Hostnikovega Janeza. Dobil je dopust iz nemške vojske. Bil je teden dni doma, potem se je šel odjaviti na policijo — in na vlak. V Kranju izstopi, počaka noči — in peš domov... Imel je

prostorno skrivališče. Čez dan sva bila v zgornji hiši ali pa v fačadi. V dvoje je bilo skrivanje lažje; posebno, ker je on imel več sorodnikov, ki so komunizem že preboleli in nama prihajali delat družbo. Vseeno pa sem obiskoval še druge naše hiše. Dogodki so se namreč vrstili z vso naglico.

Samo iz naše vasi so komunisti pobili Pohorja, Čudetovega Lojzeta, Jelušičevo, še preje pa Lojzeta Vdčjaka in Langerholc Rozo. Po okoliških vaseh pa še več. Že umor Marije Kokalj iz Javor je imel posledice. Dva njena sinova sta pustila delo v Avstriji in prišla v škofjo Loko na Gestapo, da maščujeta umor svoje matere, ki nikdar v življenju nikomur ni storila nič žalega. Februarja 1944 so ubili Reška, po domače Matjaža iz Veštra — Stara Loka. Tudi njegova dva sinova sta šla na Gestapo; nista mogla prenesti umora očeta. 14. marca pa je bil v predmestju Karlovce v škofji Loki izvršen masiven umor v dveh hišah. Pri Bičku 6 in pri Čičku 4. V večerni uri sta vdrla v hiše Janko Maček (Koparjev) iz Sv. Barbare in Pavel Igljč (partizansko ime Bar) in pobila teh deset ljudi. Bili so po večini skrivači iz bližnjih hribovskih vasi, ki niso mogli več vzdržati doma: Pustovrh Janez in njegova žena Ivanka ter 4 letni sin, Erbežnik Janez in Matevž, Staniška, Pušar Janez in njegova žena iz Puštala, Brojan iz Sv. Barbare, Karmel Jaka in Burjevčev Lipe. Zato so že drugi dan ostali preživeli skrivači iz obupa odšli na Gestapo prosit za orožje, da bi se lahko sami branili. — Kaj mar, že so Nemci krste desetih pobitih izpostavili pod nemškimi zastavami s kljukastim križem pred Gestapo na glavnem trgu v škofji Loki! Tudi s hudim boj proti nečloveškim kriminalcem!

 Po posredovanju Humerja in Janeza Čička na Gestapu so ti možaki dobili

puške; stare francoske na tri naboje in kratke italijanske z bodalom. — Imenovali so se — **Gorenjski domobranci**.

Tako so naslednji dan, 16. marca, že v uniformah spremljali 10 umorjenih na pokopališče. Led je bil prebit! — Začela se je protirevolucija v škofji Loki...

Sedem teh ponosnih možakov je že dan pozneje zbiralo fante in može na Suhi, v hribovskih vaseh, v Breznici, Sopotnici, Sv. Florjanu, iz Gaberske gore, Zminca, iz Loga, pa iz Sv. Barbare in Staniš. Prišli so tudi mladi fantje, ki so bili do včeraj še partizani. Na spodnjem trgu so si v Društvenih prostorih uredili domobransko postojanko pod poveljstvom Jaka Klobovsza iz Breznice.

Še preje, že decembra, so se Gestapovci v Pevnu spopadli s komunisti. Pri tem je bil ubit njih poveljnik. Umaknili so se po pomoč, se vrnili — in ko partizanov že ni bilo več... požgali Grogarčkovo, Aličevo, Omanovo in šnitovto domačijo.

Na začetku februarja je nemški vojak, ki je bil po poklicu krojač, pri krojaču v Stari Loki popravljaj svojo uniformo. Že v noči se je vračal nazaj v vojašnico. Slučajno se je srečal s tremi šerenci, ki so ga ustrelili. Zato je bilo za Kamnitnikom postreljenih 50 škofjeločanov... Med njimi zdravnik Kocijančič, mesar Krek in drugi; vsaj 95% zavednih katoliških Slovencev! — Ko sem po vojni v taborišču Pegez pri Lienzu na Tirolskem govoril o tem z očetom Tinetom Habjanom iz Breznice, mi je pravil, da so tisti dan pri njemu doma partizani ves dan plesali... Oponesel jim je: „Vi tu plešete, v škofji Loki pa Nemci streljajo talce!“ In vodja rdečih mu je odgovoril: „Kar naj jih pobijejo Nemci, da jih nam ne bo treba! Vsi so bili proti nam...“ —

Z Janezom Volčjakom sva iskala zveze in zato Humerja poklicala na pogovor. Ker sva bila ubežnika iz nemške vojske, sva ga vprašala, če bi se lahko prikjučila domobrancem v škofji Loki. Sicer bi že lahko odšla v Lučine, pa bi raje ostala v domačem kraju in pomoči pazila na domače vasi. Meni je bilo še več na tem, da ostanem v škofji Loki, kjer poznam ljudi. Skrbelo me je, da ne bi kdo nedolžnih trpel. — Dobro sem se poznal. Kamor grem, bom šel zares in bom skušal narediti vse, da komunisti, ki sem jih spoznal že do obisti, ne bodo zmagali! Še kar dobro sva se s Humerjem pogovorila, čeprav sem mu jaz odkrito povedal, da sem proti Nemcem in prepričan, da bodo kmalu propadli... O tem tudi on ni dvomil, a mi je rekel, naj o tem sedaj rajši ne govorim. „Zakaj bi Nemce dražili, ko pa jih sedaj potrebujemo...?“ — Že naslednji dan se odpeljem s kolesom v škofjo Loko na domobransko postojanko in se s še nekaj fanti vrnem v domačo vas po Janeza Volčjaka, Kermelovega Pavleta, Punčarjevega Janeza in Kovačevega Toneta. Zaradi bolezni pa sta se zadnja dva vrnila domov.

Postojanka je seveda bila še zelo slaba. Vseeno jih nagovorim, da bi nas šlo 8—10 čez Osolnik nad Ločnico. Vodil nas je vodnik tretjega voda Gričkonov Janko iz Sopotnice. Gremo nad Puštalom čez sten najprej po poti

na Osojnik do cerkve in na južno stran do gozda, kjer posedemo in se pogovarjamo. Pravim jim, da tudi po gozdni poti ni varno hoditi, temveč naravnost po gozdu, ker partizani vse vidne točke kontrolirajo. Tudi odhod iz mesta mora biti zvijsačen, da terenci ne morejo v naprej poročati. Komunistična obveščevalna služba je zelo dobro organizirana. (Sledi)

IZ DRUŠTEV

IZJAVA

SLOVENSKIH IZSELJENCEV V CHICAGO, ILLINOIS, USA IN V OKOLICI ZA SAMOSTOJNO IN NEODVISNO SLOVENSKO DRŽAVO

Podpisani popolnoma podpiramo napore slovenskega naroda v domovini in njegovih demokratsko izvoljenih predstavnikov za doseg samostojne in neodvisne države kot to predvideva novi zakon. Ker sami ne moremo voliti v narodnem glasovanju 23. decembra 1990, zagotavljamo Vam, rojakom v domovini, našo popolno moralno pomoč v tem zgodovinskem trenutku. Pozivamo Vas, da na plebiscitno vprašanje „ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?“, odgovorite z odločnim „DA“. Živijo!

DATUM	ORGANIZACIJA	PODPIS IN FUNKCIJA
12-14-90	Zveza Društev Slovenskih Protikomunističnih Borcev TABOR v USA, Kanadi, Argentini in Avstraliji	Zvezni predsednik Ludvik Kolman l.r.

Občnemu zboru društva Tabor v Clevelandu

Dragi soborci — pozdravljeni!

Ob Vašem občnem zboru mi prihaja na misel pisatelj Ivan Cankar in njegovo delo v slovenski družbi. Vem, da boste rekli: „Kaj ima on skupnega z nami?“ Odgovor je zelo preprost: zelo veliko, več kot si sami predstavljamo.

Ivan Cankar ni imel rad oblasti, ne posvetne, ne cerkvene, kar vse je imenoval z eno samo besedo: „Gospoda“! In tudi oblast, posvetna in cerkvena ga ni imela rada, ker jim je napisal preveč resnice.

Postavimo si pred sebe našo domobransko organizacijo Tabor ZDSPB in nam je vsem jasno kot beli dan, da slovenska oblast, posvetna ali cerkvena, doma ali v emigraciji, nas nima in nikoli nas ni imela rada, ker smo isto kot Cankar, izpraševalci vesti in branitelji tistih, ki se braniti ne monejo in ne smejo. Če se prav spominjam, so k Cankarjevi smrtni postelji prinesle žene tedanjše „gospode“ šop nageljnov. Cankar jim je odgovoril: „To niste prinesle meni, ampak mojemu slovenstvu...!“

Prepričan sem, da bo prišel čas, ko bodo tudi naši organizaciji prinesli šopek nageljnov, morda na smrtni postelji, ali v zgodovini potem, ko bo „oblast“ našla svoje mesto na smetišču zgodovine.

Živimo v prelomnici časa, ki od nas zahteva več strpnosti, jasnosti, odločnosti pri zahtevi, da se pokaže vsa resnica o preteklosti. Letos je bil po 45 letih komajno simboličen pogreb domobrancev in drugih protikomunističnih borcev in civilistov v domovini. V Kočevskem Rogu na masovnem grobišču, sta si podala roke predstavnikta dveh ideologij, ki so povzročile ta masovna grobišča. To imenujejo: „SPRAVA“ To pa ni niti senca „sprave“! To je samo priznanje zgodovinske resnice, katero mi že ponavljamo 45 let! Zasluga za to je 95 odstotkov Nikolajja Tolstojja in kar zadeva Slovence, je zasluga TABORA — ZDSPB, ki mu je pripravil dokumente in finančno pomoč, katera pa je malenkostna s strani vodstva Slovenske politično-ideološke emigracije. To priznanje ni povzročila ideologija, ne politika, ampak ekonomija, ki je podrla komunistično centralo v Moskvi in se je povsod avtomatično začela rušiti komunistična struktura. Zadnja komunistična postojanka, ki bo padla, bo Jugoslavija. Vzrok pa je v tem, da so komunisti v Vzhodni Evropi postavili okupatorji — Sovjeti. V Jugoslaviji pa so ga postavili Anglo-amerikanci, ki so ga vseskozi tudi financirali. Sovjeti so ga samo — ustoličili!

Da se vrnem k „simbolični spravi“, ki je spremenila slovensko strukturo in je rodila nove „majške heroje“ po 45 letih v drugačni obliki. Pri gledanju filma o poteku „simbolične sprave“, so bile dve stvari, ki so po mojem gledanju bile žalitev mrtvih. IMENOVATI KOČBEK-a (KUČAN) IN MOLITI ZA PARTIZANE! Pokopavali so tisoče, tudi „žrtve“ (v to kategorijo štejejo vse in vsakogar, ne glede na kateri fronti je padel, ali kje je bil ubit). Čemu je bilo potem potrebno še posebno moliti za partizane? Jezuit Cerar piše v svoji knjigi: „Partizan malo drugače“, da je lahko pri partizanih vsak sam molil — „POD ODEJO“!..

Partizani so padli med revolucijo. Domobranci so bili pobiti PO VOJNI IN REVOLUCIJI KOT BREZPRAVNA RAJA, BELE OVCE, ŽRTVOVANE ZA ZAKOL NA OLTAR ZMAGOVALCEV. SPRAVA NI IDEOLOŠKO-POLITIČNO VPRAŠANJE. JE MORALNO VPRAŠANJE. IZ MORALE PA IZHAJA VSE, OD KULTURE, CIVILIZACIJE DO DEMOKRACIJE!

Kot svobodni ljudje imamo vsi možnost gledati s svojimi očmi. Toda

kadar gre za našo organizacijo, moramo biti složni, jasni v svojem cilju. Smo ostanki prve in edine Slovenske vojske — Slovenskega domobranstva, katero se bo v slučaju Slovenske države ponovno ponovilo, ne glede na ime in obliko. Pred 50 leti je bilo govorjenje o „Novi Evropi“. Danes se to ponavlja v drugačni obliki in istem smislu. Bomo Slovenci končno našli pot v Evropo in se „utopili“ v njej, ali pa nas bodo balkanizirali in bomo končali v Balkanski norišnici! To je vprašanje, ki je pred nami. Jasno je, kje je naše mesto! Kot organizacija je naše mesto v boju za Slovensko državo. Vsak boj ima svoj cilj; svoje zahteve in svoj smisel. Podlaga zato pa je tudi v mojem predlogu „Društvom in zastopnikom Tabor-a ZDSPB“ od 9. junija 1990, kar pa je žal bil samo „GLAS VPIJOČEGA V PUŠČAVI!“ Ako nismo sposobni, ali nimamo poguma javno zahtevati tega, kar sem v predlogu zapisal, potem smo samo „TRS, KI GA VETER MAJE...!“

Društvo v Clevelandu je edem stebrov naše organizacije in upamo, da bo tudi ostalo. Da pa je to možno, je nujno sodelovanje vseh in vsakogar. Ne vem za nobeno organizacijo, ki bi še po 45 letih združevala toliko ljudi, tako dolgo. Organizacija brez časti, položajev, in brez osebnih koristi. Je pa nosilec ideje, ki so jo s krvjo, življenjem in smrtjo zapisali Slovenski domobranci: BOG, NAROD, DOMOVINA!

Pozdravljeni in Bog Vas živi!

Florijan Slak

Vsem soborcem!

Lansko leto meseca aprila je pisatelj Nikolaj Tolstoj imel priliko da obišče Kočevski Rog. Ob priliki tega obiska je bila v Sloveniji na vladi še vedno komunistična partija.

Tukaj je kratek izvleček, kar je napisal, ko se je vrnil s tega potovanja.

Lanskega aprila sem šel, da osebno vidim masovne grobove, o katerih sem toliko napisal v svoji knjigi „Minister in pokoli“. Vodil me je mladi poslanec Krščanske demokratske stranke. Da sva zabrisala kje in kam greva, sva se med potjo ustavila pri nekem duhovniku, zamenjala avto, in ko sva srečala še nekega drugega duhovnika, nas je vodil po gozdnih stezah, da smo končno srečno prišli do grobišča.

Vse je bilo, kakor sem si predstavljal da bo, ko sem se spomnil, kar so mi povedali preživeli rešenci Milan Zajec, Frank Dejak in Frank Kozina. V duhu sem slišal, kričke in stokanja pomorjenih. Debla dreves, ki danes rastejo okoli grobišča, nosijo znamenja križev, katere so urezali sorodniki pomorjenih.

Kmalu, ko sem se vrnil, so na volitvah v Sloveniji izvolili demokratično vlado, ki je dovolila, da se je 8. julija na teh grobiščih vršila spominska maša, katere se je udeležilo kakih 30 tisoč ljudi.

Lansko leto sem imel tudi priliko razgovora v Beogradu z bivšim Titovim oficirjem Simo Dubajićem, ki je leta 45. vodil in bil odgovoren za zločine

Kočevskega Roga. Dubajić je bil eden tistih, ki se je v Avstriji razgovarjal z Angleži o naši vrnitvi, ko je končal ta pogajanja in se vrnil v Ljubljano, je bil takoj poslan v Kočevje, da organizira in vodi likvidacijo umrjenih Jugoslovanov. On sam pravi: „Ves čas tega pobijanja sem bil tako pijan, da se mi ni spominjam, ako sem jaz tisti, ki sem dal povelje, da se te jame mirirajo in razstrelijo, da se onemogoči pobeg tistih, ki so bili vrženi v jamo in so morda na čudežen način ostali živi. Tudi se ne spomnim več, ako so bili naši morilci tizemni, ko so pobijali. Vem le to, ko so se proti večeru vražali nazaj, so se obnašali kot da so blazni in smo jih morali poslati, da so dobiš zdravnško pomoč.“

Dubajić danes priznava, da je kot fanatični komunist verjel, da kar dela, je prav, toda po par letih je sprevidel svojo zmoto in je zapustil partijo. Bil je tudi zaprt in danes govori o spravi, odpuščanju in vrnitvi v krščansko vero.

Danes se govori, da se kaj takega ne bi nikdar več ponovilo — naj se pozidajo spomeniki teh grozot. Toda malo se pa sliši, naj se pokliče tiste, ki so danes še živi, na odgovor za svoje zločine, da dobijo, kar so si zaslužili.

Dolžnost nas, preživelih domobrancev je, da storimo vse, da se to uresniči.

Za Glavni Odbor TABOR-a ZDSPB
Ivan Palčič

CLEVELAND — TABOR D.S.P.B.

34. redni občni zbor 29 - 12 - 1990

V soboto 29. decembra 1990 se je vršil 34. letni občni zbor našega društva, katerega se je udeležilo lepo število članov. Predsednik, tajnik in blagajnik so podali podrobna poročila, iz katerih je razvidno, da je bilo društvo preko leta zelo delavno. Letos smo imeli prvič po dolgih letih samo spomladanski družabni večer, ki je zelo lepo uspel; jesenskega smo opustili zaradi preobilice drugih prireditev. 9. in 10. junija smo pripravili letošnjo spominsko proslavo na Orlovem vrhu Slovenske pristave ob priložki 45. letnice Vetrinjske tragedije. Je madvse lepo uspela in nepozabni slavnostni govor soborca lic. IVANA KOROŠCA iz Argentine je osvojil srca vseh. Udeležba je bila nepričakovano velika v zadovoljstvo nas vseh. Maševal in lep nagovor je imel, kot že nekaj let sem, č. g. Franci Kosem.

Izredno dobro sta bili obiskani tudi obe maši, ki ju vsako leto pripravimo za škofa dr. Gregorija Rožmana in generala Leona Rupnika.

Naj omenimo še, da je iz blagajniškega poročila razvidno, da finančno res dobro stojimo. Vsi navzoči so z odobravanjem sprejeli povnhanje naročnine za revijo TABOR.

Letos sta nas spet za vedno zapustila dva soborca, Frank Zevnik in Franče Starčnik. Od obeh smo se poslovili v pogrebem zavodu z molitvijo in jima poklekli stanca s slovensko trobojnico.

Z volitvami novega odbora smo brž končali. Predlog, naj stari odbor

vsaj še eno tisto obdrži svoje funkcije, je našel vsestransko podporo, le Tone Vogel in Brkopec Ivan sta nadomestila dva bofna člana, ki nes ne moreta več aktivno sodelovati.

Ugotovili smo še, da se zbiranje prispevkov za „GEORGINA TOLSTOJ FOND“ še vedno nadaljuje, in da bo v kratkem objavljen nov seznam z dokaj lepo vsoto.

Po krajši debati o tekočih zadevah in v prijateljskem razgovoru smo zaključili občni zbor z molitvijo v upanju, da se prihodnje leto spet snidemo.

M. P.

Poročilo predsednika

O delovanju Tabora — DSPB Cleveland imate lepo sliko, ker društvo izvaja svoje naloge po pravilih naše organizacije. Zato ne bom ponavljal, kar je že bilo povedanega v poročilih posameznih odbornikov našega društva.

Letošnje leto je bilo leto nekakšnje sprave. Zelo privlačna beseda, ki ima nekaj kar lepo zveni in vabi k nekemu skupnemu priznanju vseh pogrtešk tako komunističnega partizanstva kot protikomunističnega domobranskega tabora za časa komunistične revolucije v Sloveniji v letih 1941 — 1945.

Vse to je lepo tako v moralnem kot v krščanskem pomenu. Poudarek te sprave je, da smo vsi delali zločine: tako Titovi partizani kot Slovenski domobranci; zato naj pozabimo vse krivice, ki so bile prizadejane slovenskemu narodu v komunistični revoluciji za časa tuje okupacije. V odgovor, kdo je temu kriv in kdo je te krivice povzročil, moremo trditi, da je vse morije in zločine med okupacijo in komunistično revolucijo začela varljivo imenovana Osvobodilna Fronta — Titovi slovenski partizani, ne pa slovenski domobranci, ki so se temu nasilju upali. Komunisti so začeli s pobijanjem zavednih slovenskih veljakov, ker so računali, če se znebijo pomembnih ljudi v vodstvu slovenskega naroda, jim je zagotovljena zmaga. Nekako so imeli prav, toda v toku zgodovine se vse zločince zmage zmaličijo v nič. Tako se je zgodilo s Titovo partizansko akktivnostjo v Sloveniji. Danes se oni sami sramujejo tega, kar so počeli v letih 1941—1945 in tudi še po končani vojni in revoluciji.

Predlogi komunistov in tudi tako imenovane Demos skupine ugotavljajo, da je tako priznanje potrebno od obeh strani, tako od Titovih partizanov kot od Slovenskih domobrancev. Lahko to priznajo Titovi partizani, ki so z zločini začeli in končali, ne moremo pa tega trditi in metati ta madež na Slovenske domobrance, ki so jih 95% pomorili Titovi komunistični partizani. Slovenski domobranci so mrtvi po krivdi Titovih partizanov. Ne morejo se briniti! Zato je naša dolžnost še živih, v Taboru — ZDSPB organiziranih slovenskih domobrancev, da branimo njihovo čast in njihovo pravično borbo proti komunizmu, in da zavračamo vsako sramotilno besedo, da naj bi bili Slovenski domobranci zločinci.

Iz poročil, ki nam jih mudi tajnik Narodnega odbora za Slovenijo, g.

dr. Peter Urbanc, ki ima že več let zvezo s tako imenovano Spravno skupino slovenskih Titovih partizanov, razvidimo sledeče: Partizani priznamo, da je Komunistična partija pod masko OF v Sloveniji že pomladi leta 1941 začela pobijati v Ljubljani, na Dolenjskem in Notranjskem drugače misleče in neoborožene nasprotnike in je s tem nadaljevala še po koncu vojne. (Za mučenje in pobijanje v državljanski vojni od poletja 1942 do konca vojne 1945 sta odgovorni obe vojskujoče se strani.) Po navedenem so za žrtve pri sv. Urhu krivi Slovenski domobranci. Kot je meni znano iz izjav še živih domobrancev in domobranskih poveljnikov pri sv. Urhu, je to samo partizanska laž. Zločini v Kozlerjevi gošči in Turjaku, storjeni v prvih dneh maja 1945, kar trdijo še živi Titovi partizani, so mami neznani. Če je bil takrat storjen kakšen zločin, morajo priti storilci pred sodišče, četudi so bili iz protikomunistične skupine.

3. maja 1945 je prevzel vso oblast in odgovornost v Sloveniji SLOVENSKI NARODNI ODBOR, ki je po moralni sili odstranil generala Leona Rupnika, ga razrešil vseh civilnih in vojaških odgovornosti, zamenjal simbol Slovenskih domobrancev Kranjskega orla z Jugoslovansko (kraljevo) kokardo, brez vednosti domobranskih udarnih bataljонов, ki so se na terenu borili in umirali v borbah s Titovimi partizani. Zato od začetka maja 1945 naprej odgovarja za vse nepravilne postopke v Sloveniji Narodni odbor za Slovenijo, ne pa general Leon Rupnik in Slovensko domobranstvo.

Kar se tiče tako imenovane „sprave“: Organizacija TABOR ZDSPB uradno ni sodelovala in tega tudi uradno ni podpirala, vsem članom pa je bilo prepuščeno, da osebno po svoji uvidovnosti zavzamejo stališče do „sprave“.

Hvala lepa vsemu odboru za opravljeno delo v društvu, kakor tudi Vam članom za vso podporo. In ostanite zvesti Slovenskim domobrancem in idealom BOG — NAROD — DOMOVINA!

Milan Zajec Predsednik

NAŠI MRTVI

† JOŽE JANEŽIČ

Soborec Jože Janežič je umrl 27. januarja 1991. v Miramaru pri Mar del Plati. Tu se je nahajal na poletnem oddihu pri prijatelju in sovaščanu Janezu Janežiču.

Pokojni se je rodil v Grosuplju in je bil v 79. letu starosti. Bil je domobranec 23. čete.

Ker je živel v Bella Vista (Bs. As.) so ga prepeljali iz Miramara na pokopališče „Jardín del Sol“ v Pilarju pri Buenos Airesu.

Pokojnemu soborcu — zvestemu Taborjanu želimo miren počitek v argentinski zemlji.

Sorodnikom naše iskreno sožalje.

† PROF. MAKS ŠAH

V Trstu je nepričakovano umrl 12. januarja 1991, zadet od srčne kapi profesor Maks Šah.

Kot politični emigrant je po končani vojni živel v Trstu in se posvetil šolstvu. Bil je odličen šolnik in prosvetni delavec.

Slovo od umrlega Maksa Šaha je bilo 15. januarja v rojanski cerkvi s sv. mašo, katerega se je udeležilo veliko njegovih prijateljev. Pokopali so ga v Mavhinjah pri Devinu.

Dragemu soborcu — profesorju želimo miren počitek v Mavhinjah.

Naše globoko sožalje soprogi Jeiki in sorodstvu.

† VALENTIN RAVŠELJ

V ponedeljek 4. februarja 1991. so se iztekale ure življenja v San Justu Valentinu Ravšlju.

Pokojni se je rodil v Markovcu pri Starem trgu na Notranjskem. Živel je v San Andresu Bs. As., a zadnjih osem let je preživel v Rožmanovem domu v San Justu. Bil je najstarejši stanovalec tega doma in je dočakal skoraj 88 let.

Na mrtvaškem odru je ležal v Rožmanovem domu in je bil naslednji dan pokopan s sv. mašo, ki jo je daroval dr. Alojzij Starc in ga tudi pokopal na pokopališču Villegas — San Justo.

Pokojnika bomo ohranili v lepem spominu.

Sorodstvu naše sožalje.

IZ PISEM

17. januar 1991.

Dragi g. Matičič!

Na lepša hvala za Tabor, ki ga dobivam redno že dolga leta kljub temu, da sem hudo zadolžen z naročnino. Upam, da bo priloženi mednarodni ček za 100 dolarjev vsaj v glavnem popravil to krivico. Žal mi sem vedel, ali naj na ček dam ime Tabora ali Vašega, ker tega ni mogoče razbrati iz Tabora, pa sem se končno odločil za Vaše ime. Upam, da ne boste imeli nobenega problema pri vncvčanju.

TABOR je vedno zanimiv, čeprav izhaja že toliko let. Človek bi neka-ko pričakoval, da Vam bo odslej manjkalo gradiva, toda z novim razvojem doma imate očitno še širše področje dela, ki ne bo prenehalo, dokler se položaj doma radikalno ne spremeni.

Z najboljšimi željami,

Vaš

M. G.

France Kozina
rešenec iz jame

Mrtvi živim

Kako smo umirali, morda že veste...
zgodilo se tam je v jami kraj ceste;
ko sonce zašlo je za veliko goro,
se luna prikaže, da priča nam bo.

Med praprot in reso, kakor da snopi,
na težki tam zadnji smo padali poti;
končno nagnani tja pred prepad,
kjer kroglo v glavo pognal nam je brat.

Brez križa in sveče ter spomenika
naš dom je masovno grobišče; morišča
v Rogu, kjer veter nam poje vsak dan,
naš grob je še vedno s stražo obdan.

V jeseni, ko listje odpade od drevja,
to naša je skromna in topla odeja.
V deževju se voda steka pod njo;
tako nas mapaja in spreminja v zemljo.

Pomlad začutili smo v svoje grobove;
poganjamo moč v smreke in bore,
še vedno nam žica veže kosti
in hladna nam zemlja zasipa oči.

Noge so strohnele nam v koljenih,
roke odpadle tam v ramah,
tako po ostankih naših strohnelih
oblika se naša spreminja že v prah.

Vse vrača nazaj se v svoje domove!
Imamo tudi mi jih — naše grobove.
Nikomur se ni še to dovolilo,
da bi na tem grobu za nas se molilo.

S toplo ljubeznijo nas vse zberite!
Ostanke požegnajte in pokopljite!
Tako bi mi radi res počivali
v vaši bližini v domači tam fari...

ODPRTO PISMO REŠENCEV IZ MNOŽIČNEGA POBOJA V KOČEVSKEM ROGU

(Ameriška Domovina, 10. 1. 1991.)

G. Ignac Polajnar

Predsednik Komisije za raziskavo poveljnih množičnih pobojev idr.

Skupščina Republike Slovenije

Šubičeva ul. 4, Ljubljana

V Ameriški Domovini beremo kopijo poziva komisije, ki ji predsedujete, za pomoč vseh Slovencev pri zbiranju podatkov.

Zakasnela ali ne, zastavljena naloga je v resnici plemenita, četudi je očitno — poveljno — omejena. Po drugi strani pa oblika poziva podere komisiji vso verodostojnost.

Že med vojno smo brali in poslušali obilico pozivov na našo narodno zavest za rešitev slovenskega naroda. Ob vsej predvideni kratkotrajnosti okupacije je bil tedaj v resnični nevarnosti, da ga iztrebita fašizem in nacizem. Toda ob klicih na smrt fašizmu, za svobodo naroda! smo morali okušati, da v resnici gre za smrt zavednih, protirevolucionarnih Slovencev, in za popolno svobodo izrojenim slovenskim morilcem za preševanje slovenske krvi. Vsi ti klici, vsa ta morija pa so prevzeli za vodnico rdečo peterokrako, za varanje slovenskih rodoljubov pa triglavsko značko.

Ko sedaj pišete, da bo komisija opravljala svojo nalogo „s polno mero etičnega posluha, strpnosti in nepristranosti ter ideološke neobremenjenosti“, zagotavljate to svojo resnost s pečatom Skupščine Slovenije, iz katerega se porogljivo nasmihata prav peterokraka in triglavka, oba edinstvena in nespremenljiva glasnika slovenskega sovraštva, terorja, zlobe in prevare. Ali res mislite v znamenju Belcebuba razkrinkavati Satana? Iz vaše otipljive dvoiličnosti ne moremo povzeti drugega, kot da se bo iz delovanja komisije izcimilo samo tisto, kar bo pogodu trenutnim kapricam ljudi brez sramu, ki še vedno šarijo z obema proslulima znakoma.

Saj sta prav ista dva navdihovala slovenske množične morilce, še danes čaščne v domovini, da so pahnili nas tri v Roško brezno, slovensko zemljo pa posejali z rekordom množičnih grobov. Še fašizmu in nacizmu se to ni bilo posrečilo. Še bolj grozljivo za trezne, a še zavedne Slovence po svetu pa je, da sta rdeča zvezda in triglavka osmešili slovensko vest in zavest v toliki meri, da jim ostajata samo še v dušeče breme, od strani civiliziranih narodov pa v pritrjeno zaničevanje.

„Čas strahu je minil, nastopil je čas za besedo.“ Kljukasti križ da naj sedaj raziskuje Holokavst! Po vseh grozotah, ki smo jih prestajali v globini brezna in v imenu peterokrake in triglavke, nam sedaj ista dva znaka kot

„vsem pričevalcem zagotavljata osebno integriteto in varnost.“ Lé kje je ostala zdrava pamet!

Nismo politiki in tole pismo nima zveze z nobeno organizacijo. Je izključno izvrševanje dolžnosti, ki so nam jo na dnu krvavega (brezna naložili naši soborci, umirajoči ob kupu že pokončanih, golih in do konca trpinčenih domobrancev. Izvrševanje dolžnosti, ki mu na žalost ne vidimo konca.

Franc Dejak, l. r.

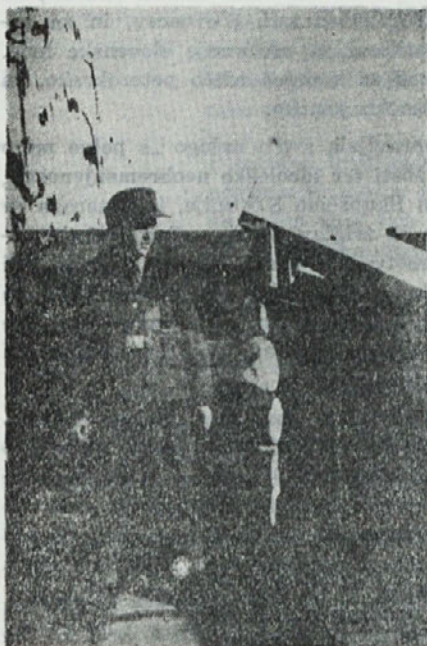
Milan Zajec, l. r.

Francé Kozina, l. r.

Cleveland, Niagara Falls, 15. decembra 1990.

Frank Kreze

Milanu Pavliču v spomin

Tokrat se bom spomnil domobranca Milana Pavliča rojenega 1922. leta v Domžalah na Gorenjskem. V domobranca je Milan vstopil v rodnem kraju, nato pa je bil na postojanki v Mengšu, kjer se je izkazal kot odličen borec.

S Koroške je bil vrnjen v Jugoslavijo. Pot ga je vodila skozi Slovenj gradec, Celje in je bila končana v Teharjah, kjer ga je „Savo“, komandant iz V.D.V. čete, hudo mučil. Potem je bil zvezan z električno žico in odpeljan v smrt. Vse to sem gledal oddaljen komaj petnajst metrov od mojega prijatelja, ki je bil fant ene izmed mojih sester.

Spomin na Milana Pavliča bo živel, dokler bom živel in kjerkoli bom živel. Naj povem še tole: Milanova mama je hranila obleke svojega sina v upanju, da se bo ta vrnil. Odsel je v večnost s krono mučeništva, ker je močno ljubil Boga — Narod in Domovino.

VETRINJSKO POLJE

(Nadaljevanje)

Ob desetletnici konca prve svetovne vojne so na slovenskih vaških in drugih pokopališčih postavili skupne spomenike vsem, padlim v vojni 1914-1918. Na spomeniku na našem pokopališču, ki je farno, je iz vse fare na tem kamnu vklesanih šestinštirideset imen. Če bi postavili spomenik padlim in pokončanim v drugi svetovni vojni in neposredno po njej, bi bilo več imen na njem že zgolj iz naše vasi. Med njimi bi bilo samo Mravljetov trinajst! Toliko ni imen vaščanov, padlih na strani revolucije ali umrlih v taboriščih, ki je štela tik pred vojno manj kot tisoč prebivalcev, ni nikakršna izjema v tistih delih slovenske dežele, kjer je od enainštiridesetega krvavelo ljudstvo in kjer se je dvainštiridesetega grozovito razplamnena državljanska vojna. Tudi razmerje med tistimi, ki so bili pokončani v imenu revolucije, pa temi na strani revolucije, je splošno razmerje v teh delih slovenske dežele. Prištetih je treba število tistih, ki so šli majnika petinštiridesetega leta čez in ki so za tukašnje slovenstvo izgubljeni, vsekakor pa so jih komunisti izbrisali že takoj z njihovim odhodom.

Trinajst Mravljetov iz moje rodne vasi, moških iz treh družin, štirje iz poletja dvainštiridesetega, devet iz zgodnjega poletja takoj po koncu petinštiridesetega. Trinajst zaznamovanih iz časa, ko je kazalo, da se približuje zadnja ura, konec sveta. Ne konec sveta, a začetek približajočega se konca slovenskega naroda. Trinajst zaznamovanih, kakor v Apokalipsi Janeza Evangelista. To se ne da pojasniti drugače kakor z zavdanostjo z ideologijo in z njenimi lažnimi obeti, ki je vsejala in vsaja smrtno sovraštvo do lastnega rodu. Deset tisoč ali še več preprečenih, neuresničenih, a mogočih slovenskih družin. Večinoma so bili to kmečki in delavski sinovi. Danes je očitno, da je bilo to dejanje usodno v vzponu slovenskega samouničevanja, ki mu ni konca. Dvanajst fantov Mravljetov, vsi iz moje vasi, tedaj s stopetnajst hišnimi števkami, dvanajst mogočnih družin. Ena, Tončetova, je že zaživela. Bila je posekana, druge preprečene, brez potomcev. A število iz vse vasi je še nekajkrat pomnoženo. Ob vseh teh bratrancih, večjih del nikoli imenovanih, se z enako bolečino spominjam še dveh svojih bratrancev istega priimka, kakor se je pisalo onih trinajstero. Bila sta sinova starejše sestre mojega očeta, torej moje tete. Živelii so v severnem ljubljanskem predmestju. Mlajši, Milan Mravlje, je omahnil kot talec pod streli italijanskih vojakov 28. septembra leta 1942. Tako mladega je pokončala tuja vojaščina, ki je na Veliko noč enainštiridesetega skozi našo vas pripravdirala v slovensko glavno mesto brez s'heernega odpora na vsej poti. Dobro vse to pomnim. Po poboju Milanovih in mojih bratrancev in njihovega očeta Antona v naši vasi se nam je Milanova smrt storila enako krivična in nedoumljiva kakor strahovita smrt onih štirih. Razlika je bila le ta, da so one štiri pobili do-

mači ljudje, kar je bilo nezaslišano in neprimerljivo s čimerkoli v zgodovini tega kraja in slovenske dežele, Milana pa so ubili tuji vojaki, izzvani z dejanji domačinov. Kolikor je bilo takih žrtev, koliko interniranih, izmučenih in umrlih na Rabu, v Gonarsu in drugod, in koliko potlej v nemških nacističnih taboriščih!

Vse te smrti so kazale, da je slovenski narod zašel na pot strahovitega samouničevanja, ki ga tuji po eni in po drugi strani sovražno razdeljenega ljudstva le še spodbujajo, nikalkor pa ne varujejo nezaščitenih in neoboroženih ljudi po vaseh in po mestu. Nasilje se je stopnjevalo in septembra dvainštiridesetega so v mojem rojstnem kraju za samoobrambo ustanovili vaško stražo, ki so jo partizani po boljševiškem zgledu imenovali bela garda. Italijani so stražarjem dali stare, dolge francoske vojaške puške še iz prve svetovne vojne, obleko pa je nosil vsak svojo. Tiste neokretne puške na tri naboje za bojevanje niso bile primerne, kvečjemu za obrambo. Sleherno živo bitje se brani, če mu grozi smrt, kako se ne bi branil človek. Braniti pa se je bilo treba pred lastnimi brati in bratranci, ki so podlegli slovenskemu izročilu tuji novi ideologiji in so postali sejanci sovražstva med svojimi ljudmi in smrti nad njimi. Prek poldrugi tisoč žrtev tega samorazdejanja v letu dni je bilo tedaj že znanih v Ljubljanski pokrajini.

Groza spričo pobitih posameznikov in družin od staršev do otrok iz Dolenjske in Notranjske pa ljubljanske okolice in Gorenjske, ta groza nas je povsem ohromila in otrdila v strahu. Nikogar ni bilo, ki bi nam pojasnil, zakaj so te človeške smrti potrebne, ko jih je povzročala domača roka. Hkrati nas je pretresla usoda pobitih talcev, ustreljenih v Ljubljani. Pretresli so nas prekopi žrtev revolucije, pobitih in zasutih v skupinske jame. Njihova trupla so izkopali, jih položili v bele rakve in jih v velikem številu zvrstili na Kongresnem trgu sredi Ljubljane. Bele krste so grozljivo opominjale, kam pelje revolucija. Pokopali so jih na grajskem griču v Ljubljani, na Orlovem vrhu. (Tako po vojni so nemški vojni ujetniki morali grobove razkopati, trupla pa odpejati neznano kam. Danes je na Orlovem vrhu pasje sprehaja-lišče ljubiteljev mačih živali, ki najbrž ne vedo, po kakšni zemlji se podijo njihovi štirinožni ljubljenci.) Vse to smo gledali m'adostniki s svojimi očmi, in v naši dojemljivi notranjosti je odmevalo ponavljano reklo zagovornikov revolucije: „Žrtve morajo biti!“ A nismo ga mogli ne sprejeti in ne razumeti. Mnogim je preostala le molitev, zaupanje v božjo previdnost in pravičnost. Saj ne bo dopustila, ne more dopustiti, da bi se nadaljevale te nesrečne smrti, ta nasilja nad preprostimi, vernimi slovenskimi ljudmi! Nikoči dotlej se slovenski ljudje niso pobijali med sabo. Kakšne diabolične sile so se razširile med nami, kakšna satanska zabloda pritiska na nas?

Milanov starejši brat Dore, moj bratranec iz ljubljanskega severnega predmestja tam proti šentvidu, je bil na strani revolucije, tistih, ki so pokončali onih trinajstero njegovih soimenjakov in druge iz moje vasi. Bil je udeležen v končni usodi teh in številnih drugih tistega strašnega poletja leta petinštiridesetega. Tako je s te strani nosil v sebi gorja državljanske vojne, bremena in bolečine njenih ran in žrtv. Nekajkrat je v tistem letu po

vojni prišel na dom moje in svoje tete Frančiške. Na Koroškem sta ostala mlajša dva in hči, medtem ko sta le najmlajša hči in sin bila pri njej doma.

Od enajstčlanske družine so po vojni ostali doma le trije. Mojega bratranca Doreta je težila usoda teh bližnjih, usoda brata, bratrancev in tete. A najtežje mu je bilo zaradi Mirka, ki je bil petinštiridesetega pokončan skupaj z drugimi vrnjenimi. — Zakaj se vendar takrat niste obrnili name? je večkrat govoril teti Frančiški. Ta mu je mogla le reči: — Saj si vedel, kje ga imate v šentvidu, kako bi hodili k tebi... Šimc iz naše vasi je štirinajst dni hodil čakati pred škofove zavode, ker ste mu govorili, da bodo mladoletne izpustili. A samo varali ste ga, Lojzetova usoda je bila že odločena. Za starejšega sina, duhovnika, ni mogel pričakovati milosti, in če je ubežal usodi junija dvainštiridesetega, ga je sedaj doletela skupaj z drugimi vrnjenimi. Celo mladoletnega Jeričnega Gustla niste izpustili, pa je bil brat njegovega očeta, torej njegov stric, visok partizanski oficir...

Ko mislim na te moje ljudi, sovaščane in sorodnike, mi je težko tudi zaradi usode Andreja Jevca. Bil je svak mojega krstnega botra Antona, bil je poročen z njegovo sestro, teto pobitih Antonovih sinov. Delal je za komuniste, bil je med glavnimi pri OF. Nemci so ga odpeljali v koncentracijsko taborišče in je tam umrl. Njegova žena, teta pobitih fantov in njihovega očeta, svojega brata, je po vojni svojo hišo in imetje zapisala preostalima otrokoma pokojnega brata Antona. Pri njeni in Antonovi drugi sestri, teti pobitih fantov, pri Lukčevcu, je dobil zatočišče ranjen partizan in skrivaj je ostal pri hiši dalj časa. To so vedeli sosedovi, ki so imeli dva sinova pri domobrancih, to so vedeli pri teti Frančiški. A nobenemu izmed teh ni niti na misel prihajalo, da bi ga prijavili. Že tako je bilo spočetega in storjenega toliko gorja.

Bratomorno vojno smo mnogi doživljali kot mladostniki, a tudi starejši fantje niso bili nanjo pripravljeni, niso bili izkušeni, niso vedeli, kaj pomeni slepo ubijanje, kaj zapušča v človeku. Rane so se za silo zarasle, a trajne so ostale pekoče in skeleče brazgotine. Nepopisna je bila naša groza, ko smo hodili kropiti pobite, naj so bili naši sorodniki ali ne, naj je bil na parah gospodar ali hlapec. Bratomorna vojna je besnela v sleherni vasi, bratrančem in svojcem je prinašala smrt in v takšni vojni ni moglo biti zmagovalca. Bili smo in ostali smo zgolj poraženci.

Težko in pretežko breme je pritiskalo na bratranca Doreta. Bil je ves nemiren. Nekoč ga je pot zanesla tudi k meni, ki sem živel zunaj Slovenije, daleč od doma. Pod pezo bremena je omagal in se zrušil sam, od nikoder ni bilo pomoči njegovim stiskam. S spominom je kakor s človeškimi kostmi — ne preminejo, stoletja kljubujejo razpadu in trohnebi. Človekov spomin se ne pokoplje s človekom, že poprej prehaja na druge, na mlajše rodove. Resnico o bratomorni državljanski vojni in o njenih resničnih začetnikih so desetletja potiskali vase. Čutili in vedeli so, da imamo nepokopane sorodnike, nepokopane mrlične v svojih hišah. Delali pa so se, kakor da ni tako, kakor da to ni res.

Takšna je torej usoda nas bratrancev v vojni, ki je divjala štiri leta,

v državljanski vojni našega naroda, ki je besnela v vsaki vasi med brati in bratranci, vojna tedaj, v kateri ni moglo biti zmagovalca, za dolga desetletja smo ostali zgolj poraženci, naj si to priznamo ali ne, Ko bi to spoznali, ko bi si to priznali, bi bili bližje resnici, ki nas edina more razbremeniti, nas osvoboditi notranje in pomiriti med sabo, če hočemo kot narod živeti, mogoče sprte tudi spraviti.

Morda so drugi ljudje mislili in mogoče še danes nekateri mislijo, kolikor ti o tem sploh premišljajo, da vse to ni puščalo posledic v celotnem našem povojnem osebnem in narodnem življenju in dejanju, da je pritiskalo pač le na notranjost posameznikov, prizadetih ljudi. A to nikakor ni res, to je ali naivna samoprevara ali zelo površno, da ne rečem sprenevedavo in grobo govoričenje zaradi vdinjanja oblastnikom. Takšno je tedaj, ko nekaternik zapiše, da gre za frustrirane ljudi. Pač nov poskus poniževanja in podcenjevanja ranjenega človeka. Vsi, ki smo imeli bližnje mrtve ali so naši sorodniki šli čez, smo ostali označeni in znova označeni. Zatajevana resnica je ljudi notranje hromila.

Tiste, ki so o nas iz dneva v dan in iz leta v leto odločali, je resnica s svojo nerazčističenostjo in neizrečenostjo drugače zasužnjevala. Izpovedovali in razkazovali so namišljeno zgodovino, izoblikovano po željah in hotenjih, da bi se prekril tisti del, ki jim je oporekal, ki je zadeval nasprotnike revolucije in komunizma. Tako so se ukoreninila globoka ločevanja med te, ki so se označevali kot „mi“ in „naši“ ter se tako med sabo prepoznavali, in pa one druge, številnejše, ki odrinjenosti niso le čutili, ampak so v njej živeli. Globoko v sebi so nosili prizadetost, nezaupanje v te, ki so oblastniško in s podcenjevanjem o vsem razsojali in odločali. Na očeh je bila neiskrenost, v poniževanih ljudeh pa nasploh nezaupanje in nestrinjanje, nikakor pa ne kljubovanje. V odločujočih je ostala nezmožnost, da bi se srečali z resnico, da bi jo priznali in živeli z njo, da bi se tedaj resnično notranje osvobodili, osvobodili med sabo in do drugega.

To se ni zgodilo. Tako sta pri njih obstajala in se krepila mora in nezaupanje, pri drugih pa sovražstvo in prezir, težnja po obvladovanju in podrejanju večine, Vse to nikakor ni moglo roditi dobrih sadov ne za posameznika in ne za narodno občestvo kot celoto. Ohranjalo in vzdrževalo je nenehne napetosti, ki se niso mogle zlepa pomirjati. Manj hude bi bile posledice, če bi maščevalno izključevanje trajalo krajše, nekako razumljivejše obdobje. V resnici se je z osebnim režimom nad vsem dejanjem in nehanjem prenašalo vse do njegovega konca. Zastrasovanje in obtoževanje šibkejših pa iz tega izvirajoči strah niso nikakršna napotnica za oblikovanje zdravega življenja v narodnem občestvu in za posameznikova prizadevanja.

Sožitje ljudi, ki jih je vojna, bratomorna vojna, tako strahovito obtežila, je bilo zatrto že prav na izhodišču, v medsebojni nestrpnosti, v medsebojnem zaupanju. A vprašanje je, ali je odločujočim sploh šlo za sožitje, ali ni šlo za ohranjanje nasprotij, sovražstva do drugih, za uveljavitev in potrjevanje samih sebe, svoje odločitve, svoje ideologije in zlasti doktrine. Je mar mogoče ob takšnih življenjskih razmerah pozabiti na letnih sedemsto samo-

morov na Slovenskem, večinoma mladih, celo prav mladih ljudi. „Hoteli smo ljubezni, učili ste nas sovraštva,“ je zapisala mlada roka na zidu. Koliko zle usode, koliko neizprosne resnice o nas vseh je v tem grafitu, v tem stavku, zajemajočem naše življenje zdnjih štirideset let in delj.

Kadarkoli se srečamo nekdanji vrstniki in vaščani in o čemerkoli že govorimo, vselej bo beseda prej ali slej prišla ravno do teh težkih tragičnih žrtev in izkušenj bratomorne državljanske vojne in povojnega časa. Z leti se celo še bolj nepopustljivo postavlja vprašanje o tistih nikoli opravičenih žrtvah, nikoli pokopanih mrtvecih. O nesmiselnem žrtvovanju lastnega naroda, častnih ljudi govorijo in pričajo nekdanje in današnje izkušnje (razsulo ideologije, zaradi katere je kri tekla, in njeni sadovi). Nenehno nas navračajo na tisto temeljno vprašanje, ki ostaja brez zadovoljivega odgovora — zakaj?

(Sledi)

DAROVALI SO

Od 16. 12. 1990 do 15. 2. 1991.:

(v dol.)

Rožmanov dom:

Austral — A	
N. N., Hurlingham	50.000
Borštnik Maks	35.000
Lavrenčič Ljerka	85.000
Rev. Malenšek Janez	20.000
Rant Franc	25.000
Tičar Beno	5.000
Selan Andrej	25.000
Maro't Jože	10.000
Kačun Angel	15.000
Mašhen Ivo	25.000
Pograjc Vida	5.000
Buda Stane	5.000
Marinčič Janez	5.000
Potočnik Matevž	5.000
V sp. na p. Miloša Prelog:	
Boc Mišan	120.000
V sp. na p. Jožeta Janežič:	
Stražiščar Anton	50.000
V sp. na p. Valentina Ravšelj:	
Stražiščar Anton	50.000

Kavčič Stane — Toronto ...	50
N. N., Toronto	200

V sp. ob 5. obletnici smrti so-	
borca inž. Franceta Grum:	
Jakoš Ivan, Mejač Franjo, Me-	
jač Miha, Micka Coflet in	
Kolman Ludvik	250

Ob smrti škofa dr. Stanislava	
Lenič:	
Zajec Milan	30

Slovenski kotichek — g. Čuk	
Albert ob prireditvi Koled-	
nikov in Ansambla Slove-	
nija, ki so gostovali v Arg.	2.330

C. J. V. — g. Čuk Albert so	
darovali Rožmanovemu do-	
mu: 12 ventilatorjev in 2	
nebulizatorja.	

Socialni sklad Tabor:

(v dol.)

Mohar Lojze - Marija	30
Vavpetič Blaž - Marija	20
Kreze Frank, Kanada	10

Za spomenik g. L. Rupniku:		Skele Jože	20.000
(v dol.)		N. N., San Martín	20.000
Bezjak Zvonko, Australija ..	8	N. N., Hurlingham	5.000
		N. N., Hurlingham	15.000
Tiskovni sklad Tabor:		Stanjko Ivica	30.000
Austral — A		(v dol.)	
Šušteršič Janez	70.000	Mirt Vinko, Brasil	10
N. N., Munro	85.000	Žnidaršič Janez, C'evčland ..	10
Buda Stane	50.000	Dolinar Milan	5
N. N., Capital	20.000	Zajec Milan	10

V S E B I N A

Slovenija	49
Obiski (Stane Pleško)	50
Prek'etstvo Rupnikovega zeta (M. F. H. — „Večer“ — 19-1-91)	53
Na plebiscitno noč (Č.)	58
Intervju z dr. Janezom Dularjem (IN — 11-2-91)	59
Naši možje	62
Pol stoletja pozneje (Nace Frančič)	66
Minister in pokoli (Nikolaj Tolstoj)	69
Med partizani in domobranci (Vencelj Dolenc)	77
Iz društev	83
Naši mrtvi	88
Iz pisem	89
Mrtvi živim (France Kozina)	90
Odrpto pismo rešencev poboja v Koč. Rogu	91
Mi'anu Pavliču v spomin (Frank Kreze)	92
Vetrinjsko polje (Janez Rotar)	93
Darovali so	III

Hurlingham Sucursal Correo Argentino (Bs. - As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 1596
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2619